

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Vztah otce a dcery v období po rozvodu rodičů

Vypracovala: Natálie Zemanová

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Jiří Kressa, Ph.D.

České Budějovice 2024

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem autorkou této bakalářské práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 2.7. 2024

Natálie Zemanová

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu této bakalářské práce Mgr. et Mgr. Jiřímu Kressovi, Ph.D. za cenné rady a za odborné vedení práce. Dále bych chtěla velice poděkovat za ochotu participantek poskytnout rozhovory, které byly základem pro praktickou část práce. V neposlední řadě bych ráda poděkovala mé rodině a blízkým nejen za podporu při psaní bakalářské práce, ale za podporu během celého studia.

Abstrakt:

Cílem této bakalářské práce je zobrazit jeden z nejdůležitějších vztahů v životě dcery a otce poté, kdy byl zasažen rozvodem rodičů. Zaměříme se na to, jak je obecně vztah otce a dcery charakterizován, jaké jsou jeho nejčastěji vyskytující se problémy a kdo nebo co má na tento vztah vliv právě v tomto období jejich života. V praktické části práce budou vyobrazeny příklady dívek a jejich otců z reálného života a bude zkoumáno jaké konkrétní vlivy, a především jak ovlivnily jejich vztah.

Klíčová slova: otec, dcera, vztah otce a dcery, rozvod

Abstract:

This bachelor's thesis aims to portray one of the most important relationships in the life of a daughter and a father after it was affected by parents' divorce. We will focus on how the father-daughter relationship is characterized in general, its most common problems, and who or what impacts this relationship at this particular time in their lives. In the practical part of the paper, real-life examples of girls and their fathers will be illustrated and the specific influences, especially how they have affected their relationship, will be examined.

Keywords: father, daughter, father-daughter relationship, divorce

OBSAH

ÚVOD.....	7
1. ROLE OTCE VE VÝCHOVĚ DCERY.....	8
1.1. Náležitosti otcovské role a její vývoj.....	8
1.2. Pohled na role otce vystupující ve výchově dcery.....	12
1.3. Otec a jeho možný vliv na vývoj dcery.....	13
1.3.1. Vývoj genderové identity.....	13
1.3.2. Zastoupení otcovské role v akademickém a sportovním rozvoji dcery.....	14
1.3.3. Zastoupení role otce a jeho možný vliv na budoucí milostný život dcery.....	16
1.4. Když otec chybí.....	18
1.4.1. Absence otce a milostný a intimní život dívek.....	18
1.4.2. Absence otce a působnost dcery v akademické oblasti.....	20
2. ROZVOD.....	21
2.1. Současné trendy rozvodovosti.....	21
2.2. Porozvodové uspořádání.....	22
2.3. Možné výhody rozvodu.....	23
2.4. Role otců po rozvodu.....	24
2.5. Možné vlivy na vztah otce a dcery v období po rozvodu rodičů.....	26
2.5.1. Konflikt rodičů.....	27
2.5.2. Syndrom zavrženého rodiče.....	28
2.5.3. Věk dítěte v době rozvodu.....	30
2.5.4. Noví partneři jednoho z rodičů.....	31
3. METODOLOGIE.....	34
3.1. Výzkumný cíl.....	34
3.2. Metoda výzkumu.....	34
3.3. Výběr participantů.....	34
3.4. Metoda sběru dat.....	35
3.5. Metoda analýzy dat.....	35
3.6. Etické aspekty výzkumu.....	36
4. VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	37
4.1. Jak dcery vnímaly vztah s otcem před rozvodem?.....	37
4.1.1. Pracovní vytížení otce.....	37
4.1.2. Blízké vztahy otce a dcery před rozvodem.....	38
4.2. Jaké konkrétní faktory ovlivňovaly dynamiku vztahů otce a dcery?.....	40
4.2.1. Nevěra jednoho z rodičů.....	40

4.2.2	Noví partneři rodičů	42
4.2.3	Role sourozenců	46
4.2.4	Matčina intervence.....	48
4.3	Jaké byly zkušenosti dcer s iniciativou otce týkající se jejich vztahu po rozvodu rodičů?	49
4.3.1	Komunikační iniciativa otce	50
4.3.2	Iniciativa otce související s potřebami dcer.....	51
4.3.3	Fyzický kontakt s otcem.....	52
4.4	Diskuse.....	53
5	ZÁVĚR	56
6	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	57
7	SEZNAM PŘÍLOH	62
7.1	Příloha č.1 – Ukázka rozhovoru – Barbora.....	63
7.2	Příloha č.2 – Ukázka rozhovoru – Alena.....	66

ÚVOD

Téma této bakalářské práce, a to vztah otce a dcery po rozvodu jsem zvolila z mnoha hledisek. V současné literatuře a výzkumech chybí dostatek zkoumání právě této konkrétní rodinné dynamiky, a proto jsem si za cíl této práce zvolila zmapovat tuto dynamiku spolu s vlivy, které se na ní podílejí. Dalším důvodem, který ovlivnil mou volbu tohoto tématu, byla subjektivní zkušenost, která může při prvním pomyslení působit jako faktor, který zapříčiní subjektivní zkreslení výzkumných teorií na základě mých zkušeností. Já ale své zkušenosti vnímám naopak jako pozitivní přispění do tohoto tématu, neboť spolu s použitím relevantní literatury jsem schopna poskytnout detailnější vhled do dané problematiky. I přes to ale, jsem zachovávala respekt vůči složitosti zpracování vzhledem k mé subjektivitě.

Mnohé výzkumy zjistily, že vztah z hlediska psychologického vývoje dítěte mimořádně důležitý. Největší důraz je ve výzkumech kladen na vliv otce na sebepojetí dívky, od kterého se odvíjejí další oblasti jejího psychologického vývoje. Vztahu otce a dcery v obecném kontextu jsem věnovala jednu z hlavních kapitol práce, kde jsem zahrнула zkoumání a nahlížení na něj na základě podložené literatury. Dále jsem zkoumala jeho zastoupení či nezastoupení ve výchově, jak otec figuruje v různých oblastech života dětí, a především dívek nebo jakou roli sehrává právě po zkoumaném rozvodu rodičů. Zaměřila jsem se také na kooperaci obou aktérů po rozvodu rodičovského páru, která může být ovlivněna několika faktory.

Konkrétní zkoumaná dynamika je i přes omezenost výzkumných šetření velice široký pojem, kde může figurovat několik faktorů a subjektů, které se podílejí na jejím vývoji. Tyto vlivy ale nelze zobecňovat a brát v úvahu jejich definitivní platnost vzhledem k individuálním charakteristikám aktérů a rozmanitosti rodinných dynamik. Přesto jsem se ale v práci zaměřila na nejvíce časté faktory a ověřovala jejich platnost v praktické části práce, včetně zmiňované dynamiky vztahu.

TEORETICKÁ ČÁST

1. ROLE OTCE VE VÝCHOVĚ DCERY

Pouto otce a dcery, fenomén, který je stále nedostatečně zkoumán, ale přesto se lze na základě omezeného množství výsledků studií shodnout na důležitosti zastoupení otce ve výchově své dcery. Ali a Zia (2018) ve svém výzkumu zmiňují myšlenku otce jako prvního muže jejího života, což demonstruje možnou důležitost otce v rámci dívčina uvědomění si svých feminních hodnot.

Pozitivní vztah s otcem a jeho aktivní zastoupení ve výchově dcery posiluje její psychický blahobyt v návaznosti na schopnosti zvládat a regulovat své emoce a prožívání. Otec je pro ně zároveň jakýmsi pilířem pro jejich zdravý vývoj sebevědomí, sebeúcty a jejich emocionálního zdraví. Psychická a emocionální satisfakce je klíčovým faktorem pro celkovou kvalitu života a schopnost ženy se adaptovat se na různé životní situace, jako například partnerský život nebo postoje k překážkám, které jí v životě nastanou.

Absence výše zmíněných faktorů, ať už je to z důvodu úmrtí otce nebo právě dále zkoumaného rozvodu rodičů, může s sebou nést fatální následky co se týče dívčina budoucího života, týkající se například dívčina milostného života, jejich výsledků na akademické či pracovní půdě, či interakce se svými vrstevníky. Brown (2018) shrnuje rizika, která mohou v případě absence otce nastat. Mezi nimi je například nevhodné sexuální chování, které pak podrobněji zkoumá Ellis et al. (2003) Mezi další rizika zařazuje nízké mínění o sobě samotné, nejistota, problémy ve vztazích s opačným pohlavím nebo rozvíjející se hledání pozornosti. Van Schaicková (2001) zmiňuje rizika nízkého sebevědomí, nesprávný vývoj ženské identity a nevhodné interakce s muži. Konkrétněji budou výše zmíněné faktory možno ovlivněné absencí otce zkoumané v kapitole této problematice přímo věnované.

1.1. Náležitosti otcovské role a její vývoj

Otcové hrají zásadní roli v poskytování emocionální podpory svým dětem. Emocionální vazba mezi otcem a dítětem je klíčová pro vývoj sebedůvěry a emoční stability dítěte. Výzkumy ukazují, že děti, které mají silné emocionální pouto se svým otcem, mají lepší schopnost regulace emocí a nižší míru úzkosti a deprese.

Otcové, kteří projevují vřelost a empatii, významně přispívají k emocionální pohodě svých dětí. Podle Lamba (2010) děti, jejichž otcové projevují emocionální dostupnost a citlivost, vykazují vyšší úroveň emoční inteligence a lepší schopnost zvládat stresové situace.

Muži také zastupují klíčovou roli ve výchově a vzdělávání svých dětí. Aktivní zapojení otce do výchovných aktivit, jako je pomoc s domácími úkoly, účast na školních aktivitách a zájem o akademický pokrok, má pozitivní dopad na školní úspěchy dětí.

Konkrétněji je zjištěno, že větší vliv na kognitivní vývoj dítěte má otcovo zapojení v intelektuálně zaměřených aktivitách (čtení, edukační hry) než v mimoškolních aktivitách jako jsou například sporty (Cano et al., 2019). Dalším zjištěním tohoto výzkumu bylo, že vzdělání otce nedeterminuje zapojení do intelektuálně zaměřených aktivit. To znamená, že i otcové s nižším vzděláním mohou přispívat k vývoji svých dětí pouze svou aktivní přítomností u zmíněných intelektuálně zaměřených aktivit. (Cano et al., 2019)

Nelze ale mimoškolní aktivity a zapojení otce do nich zcela opomenout. Zapojení otců do mimoškolních aktivit, jako jsou hry, sportovní činnosti a další volnočasové podporuje u dětí rozvoj sociálních dovedností. Výzkumy ukazují, že děti, které tráví čas se svými otci při těchto aktivitách, mají lepší sociální interakce a snadněji navazují a udržují vztahy s vrstevníky (Lamb & Lewis, 2011).

Role otce jako maskulinního objektu slouží jako důležitý model pro své děti, což je důležité při formování genderových rolí. Chlapci se často učí, jak být muži, sledováním chování svých otců, zatímco dívky získávají představu o tom, jak by se k nim muži měli chovat. Výzkum Rohnera a Veneziana (2001) ukazuje, že pozitivní otcovský model je spojen s lepším sebepojetím a vyšší sebeúctou dětí. Co se týče dívek, jejich pozitivní sebepojetí a vyšší sebeúcta mohou přispět ke spokojenosti v jejich pozdějších vztazích.

Zatímco role matky zůstává napříč dobou víceméně neměnná a vyhraněná, role otce se častěji stávala středobodem debat o jemu příslušící funkci (Nerudová, 1990). Tradiční role otce jako zploditele a živitele je dnes nedostatečná kvůli změně sociálních podmínek a emancipačním procesům, které ovlivnily sebereflexi mužů a žen (Nerudová, 1990).

Nerudová (1990) ve svém článku "Role otce v rodině" analyzuje klíčové funkce, které otcové zastávají v moderní rodině. Tradiční role otce jako zploditele a živitele zůstávají významné, i když se mění v kontextu rostoucí ekonomické nezávislosti žen. Důležitou roli hraje i ve výchově dětí, přičemž poskytuje lásku, bezpečí a podporu. Klíčovou roli hraje otec jako identifikační objekt, což je nezbytné pro utváření mužské identity u synů a představuje první mužský vzor pro dcery. Absence otce může vést k emočním a behaviorálním problémům u dětí. Otec se stává i společníkem pro volný čas dětí, což zahrnuje aktivní trávení času s nimi a podporu jejich sebevědomí a spokojenosti. (Nerudová, 1990) Nerudová (1990) zdůrazňuje, že i když některé tradiční role mohou být nahrazeny, role otce jako identifikačního objektu a kamaráda pro volný čas zůstávají nenahraditelné a jsou zásadní pro zdravý vývoj dětí a udržení pevné rodinné dynamiky.

Vývojem doby se důležitost otce ve výchově měnila až do dnešní podoby, kdy mnoho výzkumů klade stále větší důležitost na jeho zastoupení ve výchově a dále demonstruje následky jeho nezastoupení.

Otcovská role je napříč staletími stereotypizována emoční vzdáleností od svých potomků a omezena pouze na roli otce jako živitele rodiny.

Na základě této stereotypní role vznikl i pojem „*deadbeat dads*“. Termín pojednává o otci, který zanedbává svou své povinnosti v péči o dítě, zvláště v porozvodové péči. Sillence (2020) ve své publikaci popisuje vznik tohoto termínu jako následek obnovení rodinných hodnot během vlády prezidenta Reagana, kdy na základě genderových stereotypů rozdělila péče o dítě mezi matky jakožto poskytovatelky primární péče o dítě a otce, jakožto hlavy rodiny. To vyvinulo tlak na otce z hlediska ekonomického zajištění rodiny a jejich selhání bylo ve společnosti vnímáno jako ostudné, ba dokonce kriminalizované. Většina toho, co se o otcích, kteří nemají v péči své dítě ví, jsou mylné představy založené na konceptech Reaganovy éry o mrtvolných otcích a toxických formách hegemonické maskulinity, které ovlivňují sociální instituce ve společnosti. (Sillence, 2020)

K první transformaci otcovské role dochází v období postindustrializace, kdy docházelo k emancipaci žen, byl jim otevřen trh práce a docházelo k vyrovnání mužských a ženských sil z ekonomického a sociálního hlediska. V závislosti na tomto vývoji byl kladen důraz na koncepty romantické lásky, vzájemného porozumění a podpory, což

vedlo k užšímu zapojení muže do vztahu s partnerkou během těhotenství a porodu a mohlo dokonce způsobit hormonální změny u otce, které můžeme v tomto vysvětlení chápat jako růst emocionální náklonnosti vůči rodinné instituce a vztahům v ní. (Dette-Hagenmeyer et al., 2014)

Lamb a Tamis-LeMonda (2004) vymezují vývoj otcovské role kdy zprvu byli otci vnímáni jako všemocní patriarchové, kteří měli výraznou moc nad svými rodinami a vystupovali jako představitelé morálních zásad často převzatých například z Bible. V industriální éře jejich role spočívala hlavně v ekonomickém zajištění domácnosti. Dále autoři navazují na dobu po Velké hospodářské krizi, které nepřímo připisují to, že odhalila muže jako špatné živitele a kdy sociální vědci dávali za vinu otcům, že slouží jako špatné genderové vzory pro své syny. (Lamb & Tamis-LeMonda, 2004) Tyto etapy jsou shrnovány v myšlence kladení náporu na otce co by jejich aktivního zapojení do výchovy dětí během 20. století (Lamb & Tamis-LeMonda, 2004), kdy v důsledku toho, dochází k zlomovému vývoji otcovské role nazývaném „éra otcovského znovuobjevení“ (Levant, 1984).

Přiblížíme-li se současnosti, tak dalším milníkem pro otcovskou roli se stala pandemie Covid-19. V závislosti na zabrání šíření nemoci a následným restrikcím kontaktů mezi lidmi rostla flexibilita pracovní povinnosti co se týče fyzické přítomnosti pracujících v místě pracoviště. Vzrostl trend tzv. „home-office“ režimů, díky kterým bylo umožněno pracujícím být fyzicky přítomni v domácnostech. V mnoha studiích byl ovšem determinující podíl partnerů na finančním přispívání do rodinného rozpočtu. Lockdown způsobený pandemií COVID-19 vedl k výraznému zvýšení podílu otců na péči o děti, ale pouze v domácnostech, kde matka vydělávala až 50 % rodinného příjmu (Mangiavacchi et al., 2021). To bylo způsobeno tím, že lockdown narušil tradiční rozdělení rolí, kdy otcové přestali pracovat a museli se více zapojit do péče o děti, zvláště když matky, často jako pracovnice v běžných službách (supermarkety, lékarny, apod.) nadále chodily do práce (Mangiavacchi et al., 2021).

Zvýšenou participaci otců ve výchově dětí zmiňuje Margariová (2021), která ovšem zpochybňuje dlouhodobé vyvážení genderových rolí, co se týče péče o děti a jeho trvání do budoucna.

Podle Sladké a Kreidla (2022) se odborníci domnívají, že flexibilní pracovní podmínky snižují konflikty mezi pracovním a rodinným životem, což vede ke zvýšení celkové

spokojenosti a pohody. To ale svým výzkumem zaměřeným na české domácnosti vyvrátili, neboť došli ve svém výzkumu k závěru, že kvůli propojení domácí a pracovní sféry se často potíže související s prací odrážely v rodinném životě (Sladká & Kreidl, 2022).

1.2. Pohled na role otce vystupující ve výchově dcery

Zajisté je důležité zde zmínit i psychologa Tomáše Nováka, který je v rámci dané problematiky považován za relevantního díky jeho autorským příspěvkům do rodinných dynamik a vztahů. Ve své knize "Vztah otce a dcery" detailně popisuje různé role, které otec může zastávat ve vztahu ke své dceři. Tyto role mohou hrát důležitou roli pro pochopení dynamiky mezi otcem a dcerou a mohou mít zásadní vliv na dceřin psychologický a emocionální vývoj.

Jednou z rolí je *hodně zaměstnaný muž*, který tráví většinu času prací a není často doma. Tento typ otce může dceru emocionálně zanedbávat, což může vést k pocitu nedostatku podpory a pozornosti. (Novák, 2009)

Další rolí je *velký kritik*, který neustále kritizuje dceřin výkon nebo chování, což může výrazně ovlivnit její sebevědomí a sebeúctu (Novák, 2009). Podobně, *malý velký kritik* častěji kritizuje drobnosti, ale i tyto časté připomínky, které se postupem času mohou kumulovat, mohou mít vliv na její sebevědomí (Novák, 2009).

Pasivní otec je fyzicky přítomen, ale emocionálně a aktivně se neúčastní života dcery. Tento typ otce může zapříčinit dceřin pocit zanedbanosti a nedostatečné podpory. (Novák, 2009)

Cizinec je jak emocionálně, tak i fyzicky vzdálený otec, kterého dcera vnímá jako neznámou osobu, což komplikuje budování blízkého vztahu (Novák, 2009).

Naopak *ideál* je otec, který je pro dceru vzorem a ideálem mužského chování. Tento typ otce pozitivně ovlivňuje její sebevědomí a formování budoucích vztahů, kdy je pro budoucího partnera dcery často těžké se vyrovnat ideálu muže, kterého představoval její otec. (Novák, 2009)

Osudový muž je otec, který výrazně ovlivňuje dceřin životní směr a rozhodnutí, což může mít dlouhodobé důsledky pro její osobní a profesní život. (Novák, 2009) Novák (2009)

roli přirovnává k Freudovu vztahu s jeho dcerou Annou, která obětovala svou životní roli ve spojitosti s celoživotním pečováním o svého otce. Role ženy je zde odrazem trendu v české společnosti, kdy je pravděpodobnější, že se o otce budou starat spíše dcery než synové (Novák, 2009). Otec se tak stává jediným mužem, kterému žena zaslíbí svou životní roli, místo budování si svého vlastního života (Novák, 2009).

1.3. Otec a jeho možný vliv na vývoj dcery

1.3.1. Vývoj genderové identity

Otcovo aktivní zapojení ve výchově, a to jak u chlapců, tak dívek je klíčovým faktorem pro řadu věcí, se kterými se bude dítě nejen v průběhu dospívání, ale i během své dospělosti potýkat. Konkrétně ale pro dívku je otec, jakýmsi prvním mužským ideálem dívky a pokud je tato role otcem správně uchopena, může z dívky vybudovat sebevědomou ženu, která si je vědoma svých feminních hodnot a umí s nimi pracovat.

Literatura často pracuje s Freudovským vysvětlením vývoje genderové identity dětí. Přesto ale stále chybí dostatek literatury na zkoumání vztahu otce a dcery v rámci vývoje dívčiny identity (Williamson, 2004). Williamsonová (2004) také argumentuje, že příčina proudí z Freudova zaměření se na pojem Oidipovského komplexu, který se zaměřuje spíše na problematiku vývoje identity chlapců než dívek.

Nejdříve tedy k vysvětlení, jak Freud chápal vývoj identity. Williamsonová (2004) ve svém článku popisuje tuto teorii nejdříve vyskytující se Oidipovskou fází, kdy otec začíná dominovat ve vývoji genderové identity. U dívek dochází k uvědomění si absence mužských genitálií, které vnímají díky svým fyzickým proporcím jako chloubu, kterou ony postrádají. Tato absence vyvolá negativní postoj vůči matce, jakožto té, která ji v daných proporcích stvořila a vyvolá obdiv v otcovské roli, který se stane objektem dceřiny touhy po „chybějícím přirození“. To vše vede k tomu, že malá dívka se musí naučit místo milovat, být milována a spolu s tím, kdy po opuštění nenávisti vůči matce, s ní vytvoří láskyplný vztah, postoupí do fáze, kdy se stává atraktivní pro muže. Takto vytvořeným vztahem s otcem je dívka schopna přizpůsobit se mužským očekáváním, což přispívá k jejímu pozdějšímu psychologickému uspokojení. (Williamson, 2004)

Ovšem tento proces, ve kterém se dívka stává objektem a je nucena se přizpůsobit, se stává častým terčem kritiky ze stran feministek, a to především myšlenka nutnosti muže (otce) při vytvoření ženské identity. (Williamson, 2004)

Psychoanalýzou Freuda se zabývá i Nerudová (1990), která ji využívá v rámci vymezení identifikační role otce. Sociální role obklopující dítě jsou nezbytně důležité pro formování genderového chování dětí a teprve jednání rodičů a vidina jejich sociálních rolí je nezbytná proto, aby se dítě dokázalo se svou genderovou rolí ztotožnit (Nerudová, 1990).

S tím může souviset i následující. V rámci stanovení role otce jako prvního mužského ideálu, se může dcera nejen shlédnout v postoji otce k ní, ale i v postoji otce k její matce. Když otec projevuje lásku a respekt k své dceři a manželce, pečlivě sleduje, jaké hodnoty a přesvědčení má žena, a jak si váží žen jako lidských bytostí, vytváří pozitivní dojem o mužích a potenciálních budoucích partnerech, což přispívá k harmonickým mezilidským vztahům (Ali & Zia, 2018). Toto tvrzení potvrzuje důležitost sociálních rolí obklopujících dívku v závislosti na vývoji její genderové identity.

1.3.2. Zastoupení otcovské role v akademickém a sportovním rozvoji dcery

Klíčovým faktorem, na jehož růstu či devalvaci se otec podílí, je dívčíno sebevědomí. Sebevědomí hraje o to více rozhodující roli v případě dosahování těch nejlepších výsledků. Právě proto je zde důležitá otcovská role, která je zdrojem toho, že žena si je schopna uvědomit si své kvality a využívat je ve prospěch své ambicióznosti jak v akademických oblastech, tak v oblastech sportovního rozvoje.

Přítomnost otce hraje zásadní roli pro studijní výsledky a celkovou pohodu dcery. Je prokázána významná korelace mezi kvalitou vztahu otce a dcery, sebeúctou a akademickými výsledky, přičemž je zdůrazněna i důležitost zapojení otce do podpory vzdělávacích snah dcer (Ali et al., 2015).

Kvalita vztahu mezi otcem a dcerou významně ovlivňuje sebevědomí dcery a její studijní výsledky (Nielsen, 2014).

Na základě Novákovy role otce velkého kritika (2009), charakterizované v předchozí kapitole se dá říci, že vliv tvrzení toho, že žena nic nedokáže například z důvodu jejího pohlaví, je pro její sebevědomí a tím pádem pro její akademickou působnost demotivující a srážející. Oproti tomu otec, který je schopen se správně chopit role podporujícího

rodiče, vyvolá v dceři pocit jistoty, od kterého se může odrazit její motivace ke studiu, neboť ví, že za jakoukoli chybou nebude stát série dehonestací a srážení jejího charakteru.

U dcery, jejichž otcové se aktivně angažovali v propagaci jejich akademických nebo sportovních úspěchů a podporovali jejich sebevědomí a asertivitu během dětství, je pravděpodobnější, že dokončí vysokoškolské vzdělání a přijmou náročnější zaměstnání, která tradičně vykonávají muži a jsou obvykle lépe placená (Nielsen, 2014). To naznačuje, že aktivní účast otce v podpoře kariérního růstu a sebevědomí dcer může pozitivně ovlivnit jejich profesní úspěch a směřování k vyšším pozicím v pracovní sféře.

Navíc se zdá, že otcové mají větší vliv na studijní a profesní úspěchy svých dcer než na úspěchy svých synů. Tento vliv může být způsoben tím, že dcery častěji vyhledávají rady svých otců ohledně školních a profesních plánů (Nielsen, 2014). Ochota dcer žádat otce o radu je navíc ovlivněna kvalitou jejich vztahu. Dcery, které mají se svými otci bližší a příjemnější vztahy, jsou ochotnější přehodnotit své kariérní plány, pokud s nimi jejich otcové nesouhlasí. (Nielsen, 2014)

Otec se může i značně podílet na budování dívčina nadšení pro sport. V domácnostech často platí, že otcové mají často vedoucí postavení v účasti na pohybových aktivitách se svými dětmi. Společné podílení se otce na sportovních a pohybových aktivitách je považováno za jeden z předpokladů pro tvorbu trvalých vazeb s dětmi (Morgan et al., 2018).

Mnoho vysokoškolských a profesionálních atletek připisuje zásluhy za jejich houževnatost, sebedisciplínu, ambicióznost a úspěšnost svým otcům, kteří byli aktivně zapojeni do jejich výchovy (Nielsen, 2014).

Angažovanost otce může ale přinášet i svá negativa. Tlak na výkony vyvíjený otcem, může popřít předchozí tvrzení a posilování vztahu mezi ním a dcerou. Přílišný tlak působí na dceru spíše negativně a oslabuje to její důvěru v to, že je pro otce dostatečně dobrá, co se týče jejich sportovních výkonů. Často se můžeme setkat i se situací, kdy otec figuruje zároveň jako trenér své dcery.

Nielsenová (2014) zmiňuje, že největší tlak, co se týče spojení otec-trenér a dcera, je vyvíjen na dívky v tenise. Příkladem je Mary Piercová, jejíž výhru na turnaji Rolan Garros

v roce 2000 připisuje jejímu otci. Toho ale zároveň musela asociace WTA vyloučit ze všech turnajů v závislosti na jeho hrubém chování jak vůči soupeřkám své dcery, ale i samotnému hrubiánství vůči Piercové (např.: tréninky v dešti, neboť její výkon byl podle otce „mdlý“), které později vyeskalovalo v narušení jejich vztahu. Mezi další příklady tenistek se stejným osudem můžeme zařadit slavné sestry Williamsovy či Jelenu Dokičovou, která jednu dobu držela 4.místo v ženském tenisovém žebříčku. (Malinda, 2007)

Nešlo pouze o tenis. Mezi slavná dua otec-trenér a dcera-sportovkyně můžeme zařadit například mistryni světa v lyžování Šárku Strachovou, rozenou Záhrobskou a jejího otce Petra Záhrobského (Malinda, 2007). Mistryně sice nikdy oficiálně tlak otce nepřiznala, ale Malinda (2007) uvedl možnou spojitost, když Strachová často zmiňovala svou oblíbenou knihu „Čtyři dohody“ od Miguela Ruize, která se zabývá tematikou autoritativního jednání rodičů.

1.3.3. Zastoupení role otce a jeho možný vliv na budoucí milostný život dcery

Lze se shodnout na tom, že otec je prvním mužem, se kterým dívka přijde do styku. I když otec hraje primárně roli rodiče, dojde i na setkání s pojmem „rodič opačného pohlaví“ (Corneau, 2013). Corneau (2013) to vysvětluje tím způsobem, že otec vystupující pod tímto pojmem je schopen svou přítomností přispět k dceřinu uvědomění rozdílnosti pohlaví a tím rozvinout vědomí o sexualitě. Typickým vysvětlením pro to může být situace, které se objevují v raném dětství, kdy holčičky se chtějí vdát za své tatínky, neboť v ten moment se objevuje jakási myšlenka idolu, který vidí ve svém tatínkovi, jakožto v prvním muži ve svém životě (Corneau, 2013). To, jestli tímto ideálem otec zůstane, závisí na dalším formování jejich vztahu a na otcově dostupnosti. Je třeba ale mít na mysli interakce co se týče například reakcí ohledně dívčina vzhledu, kdy může obdržet své první komplimenty (což souvisí i se zmíněným budováním sebevědomí) ale zároveň je důležité těmito situacím nastavit hranice, neboť jakýkoli erotický kontext je považován za tabu (Novák, 2009).

Aliová a Ziová (2018) zmiňují, že mezi ideálním partnerem dívky a jejím otcem existuje silné spojení, které je formováno jejím vztahem k němu. Když otec projevuje lásku a úctu své dceři, sleduje dívka jeho názory na ženy a tím si zároveň uvědomuje i jejich hodnotu.

Utváří si tak pozitivní vnímání mužů, včetně svého budoucího životního partnera, což výrazně ovlivňuje její budoucí mezilidské vztahy. (Ali & Zia, 2018)

K lepšímu porozumění o vztazích dětí a rodičů, v této práci konkrétně otce a dcery a jejich vlivu na schopnosti interakcí v budoucích vztazích je často zmiňována „*teorie citové vazby*“. Bowlby a Ainsworthová (1992) ji vysvětlovali jako vliv naplňování dětských potřeb na vztahování k budoucím partnerům. Teorie je rozdělována na 3 prototypy citových vazeb vůči partnerům:

- *Bezpečná vazba* – Je charakterizována vlastnostmi, které převládají v pozitivních vztazích, tj. schopnosti vyjádření pocitů, vysoké sebevědomí jedince a důvěra, které proudí z pozitivních rodinných zkušeností (Ulrich-French, 1995). Tato vazba vzniká u dětí jejichž potřeby, láska a náklonnost jsou pravidelně naplňovány (Ulrich-French, 1995).
- *Úzkostná vazba* – Ulrich-Frenchová (1995) popisuje lidé této vazby jako nedůvěřivé a s častými obavami, že je partner opustí. To má za následek přehlčení a pocit nekomfortu druhé polovičky ve vztahu vzhledem k věčnému ujišťování partnera, zda je pro něj dostatečně dobrý. Autorka také zmiňuje, že subjekty spadající do kategorie této vazby hodnotily své rodinné zázemí jako chladné a nekonzistentní. (Ulrich-French, 1995)
- *Vyhýbavá vazba* – Tato vazba je přesným opakem úzkostné vazby. Opět poslouží charakteristika Ulrich-Frenchové (1995), která definovala charakteristiky této vazby, kterými jsou například nedostatek důvěry, závazku vůči vztahům či neschopnost se spolehnout na ostatní. Na základě těchto charakteristik je možné usoudit, že tito lidé jsou často prchlíví a rezistentní vůči přílišné intimitě ve vztahu.

Kvůli obavám z opuštění a nejasných hranic lze vztah otce a dcery v intimních vztazích rozdělit do dvou typů, které odrážejí tyto emoce v chování: úzkostné a vyhýbavé styly vazeb. (Ulrich-French, 1995)

V případě nezastoupení otce ve výchově, může nastat to, že dívka se stane až příliš závislou (Allen & Daly, 2007). Přílišná závislost se v tomto případě dá vysvětlit jako riziko, které může ovlivňovat dívčiny budoucí vztahy ve smyslu, kdy dívky vyžadují co nejvíce pozornosti od partnerů, která jim byla během jejich dospívání odpírána. To může mít za

důsledek objevující se konflikty ve vztazích. Dívky tohoto typu můžeme na základě předchozí rozebírané „teorie citové vazby“ charakterizovat jako úzkostlivé typy.

Dcera, která vyrůstá v bezpečném, podpůrném a otevřeném vztahu se svým otcem, má nejlepší předpoklady pro to vytvořit si a udržet si emocionálně hluboké a uspokojivé vztahy s muži. Její pozitivní vztah s otcem také přispívá spokojenosti se svým vzhledem a tělesnou hmotností, což přispívá k vyšší míře sebevědomí a pohodě ve vztahu s partnerem. (Nielsen, 2014)

K míře pohody ve vztahu přispívá i jistota dívky ohledně vztahu. Ti, kteří říkají, že jejich vztah s rodiči byl pozitivní a často cítili přijetí, měli tendenci důvěřovat ostatním a nezažívat takovou úzkost z opuštění a nedostatku lásky ze strany svých partnerů (Ulrich-French, 1995).

1.4. Když otec chybí

Ztráta otce, jakožto vzoru maskulinity, může být ať již při rozvodu rodičů či jiném důvodu absence, markantní ztrátou, která se podepíše na psychice jak chlapců, tak i dívek. Četnost svěření dětí do péče hraje velkou roli v oslabování vztahů otce s dítětem a jeho možnosti podílet se na výchově svého dítěte.

Brownová (2018) demonstruje následky absence otce ve výchově dcery na dvou teoriích – tj. teorie sociálního učení a teorie sociálního rozvoje a nabízí perspektivu, jak tyto následky vnímat. Teorie sociálního učení a sociálního rozvoje pomohly pochopit zkušenosti, vzorce chování a postoje žen, jejichž otcové chyběli během dospívání. Z toho vyplývá, že nedostatek interakce s důležitými osobami, jako je otec, může být spojen s obtížnějšími životními zkušenostmi a výsledky ve srovnání s dětmi, které vyrůstaly v přítomnosti obou rodičů. Na rozdíl od mužů je u žen tento vývoj jiný, neboť ty vyvíjejí svou identitu skrze důležité vztahy s ostatními, což vede k větší kapacitě emocionální flexibility, emocionální blízkosti a propojenosti. Avšak absence některých vztahů, jako je vztah mezi otcem a dcerou, může mít negativní důsledky na sebevývoj žen. (Brown, 2018)

1.4.1. Absence otce a milostný a intimní život dívek

Jedna z nejčastěji zmiňovaných oblastí života dívek zasažených absencí otce, zkoumána z mnoha pohledů je intimní a milostný život dívek. Tato skutečnost plyne z již

zkoumaného vlivu otce na dceřin milostný život v obecném kontextu, kdy otec hraje důležitou roli v budování dívčiny sexuální identity, a tudíž ztráta tohoto faktoru může mít za následek určitá rizika.

Příklady mechanismů vysvětlující asociaci mezi nemanželským chováním a určitým sociálním prostředím zahrnují psychofyziologickou adaptaci, která ovlivňuje načasování sexuálního vývoje a chování. Rodičovské modelování nemanželského sexuálního chování, kdy děti mohou kopírovat vzory chování svých rodičů a snížený rodičovský dohled v domácnostech vedených pouze matkou může přispět k zvýšenému riziku nemanželského sexuálního chování u dětí. (Ellis & Essex, 2007; Miller et al. 2001)

Riziky nemanželského sexuálního chování se zabýval Bruce J. Ellis, americký psycholog. Ve své studii, která byla cílena na případy ze Spojených států amerických a Nového Zélandu potvrdil spojitost mezi rizikovým sexuálním chováním (tj. předčasné otěhotnění a předčasná sexuální aktivita) a otcovou nepřítomností ve výchově. Spolu s rizikovým sexuálním chováním zmiňuje další efekty otcovské absence – problémy s chováním a vliv na akademický úspěch. Bylo zjištěno, že dopad nepřítomnosti otce na ranou sexuální aktivitu a těhotenství dospívajících je silnější a konzistentnější než jeho účinky na jiné výsledky, jako jsou akademické výsledky nebo problémy s chováním. (Ellis et al., 2003)

Další postoj, který je často zmiňován v rámci zkoumání vlivu rozvodu na děti je jejich angažovanost v oblasti manželství. Jedna ze studií klade důraz na vztah mezi otcem a dcerou a jeho vliv na úroveň emocionální blízkosti v manželství žen. Naznačuje, že kvalitní vztah mezi otcem a dcerou může sloužit jako ochranný mechanismus proti přenosu rozvodových vzorců mezi generacemi. Jinými slovy, pokud je vztah otce a dcery silný, může to snížit pravděpodobnost, že dcery budou reprodukovat negativní vzorce rozvodů ve svých vlastních manželstvích. (Haaz et al., 2014)

Amato (1988) zmiňuje rozvod, jako podstatný předpoklad pro to, aby děti, které zažily rozvod svých rodičů, změnilly svoje postoje vůči manželství a rodinnému životu a to tak, že se stávají více skeptičtější vůči dané problematice. Může to být založeno na předchozím zmíněném, že dcera vidí otce jako svůj první mužský vzor, který nyní selhal ve své roli manžela, a tudíž se i oslabuje i její důvěra v instituci manželství.

Van Schaicková (2001) ve výsledku své studie zmiňuje, že děti se díky rozvodu staly svědky něčeho věčného a díky jehož rozpadu jsou skeptičtější vůči instituci manželství a méně důvěřují svým vztahům. To, jaký vztah měly dcery se svými otci může být předpokladem pro jejich budoucí vztah k vlastním dětem a pro výběr partnera, který bude sdílet stejné vlastnosti jako otec dané ženy co se týče postojů k výchově jejich společných potomků (Haaz et al., 2014).

1.4.2. Absence otce a působnost dcery v akademické oblasti

Otcova nepřítomnost tvoří předpoklad pro negativní percepcce dcer v mnoha milnících jejího života. Nejdříve byl představen milník vztahů a intimního života, který dceru provází od ranné adolescence až po dospělost. I přes zjištění, že otcova absence má větší podíl v oblasti dívčiny rané sexuální aktivity než její na akademické úspěchy (Ellis et al. 2003), nelze ani v akademické oblasti vliv absence otce opomíjet.

Během studijních let je vyvíjen rostoucí nápor na studenty z hlediska kvantity a kvality vědomostí. Pro zvládnání takových povinností a dosahování úspěchů, je jedním z nejdůležitějších faktorů podpora rodičů a jejich víra v úspěchy svých dětí. Jak již bylo zmíněno, otec má na dceru značný vliv, co se týče jejího mínění samotné o sobě, tudíž jeho absence ve výchově, právě například kvůli rozvodu rodičů, může mít za následky horší studijní výsledky dcery.

V případě absence otce či jeho nedostupnosti je často vykazována negativní reakce u dcer v akademických oblastech, kdy jsou například náchylnější ke špatným známám, předčasnému ukončení střední školy nebo nepokračování ve vyšším vzdělání (Ali & Zia, 2018).

Jedna ze studií, která se zabývala vlivem absence otce na akademické úspěchy, byla studie Ahmada a Qureshiho (2014). Studie se zúčastnilo 45 respondentů obou pohlaví ve věku 13 až 15 let, které byly následně rozděleny do dvou hlavních skupin – potomci z úplných rodin a potomci z rodin bez zapojení otce (skupina rozdělena na dvě podskupiny – zemřelý otec a rozvedený otec) Výsledky studie vykazovaly lepší studijní výsledky u dětí z úplných rodin o 43% než studijní výsledky dětí z rodin, kde otec chybí buď v závislosti na rozvodu manželů nebo smrti otce. Zároveň studie nevykazuje rozdíl mezi studijními výsledky dětí z rodin, kde otec zemřel a dětí a kde otec chybí v závislosti

na rozvodu. Navíc nepřítomnost otce má větší negativní dopad na děti ženského pohlaví než na děti pohlaví mužského. (Ahmad & Qureshi, 2014)

Negativní důsledky absence otce, které působí na studijní výsledky dcery vyvrací Brownová (2018), která na základě odpovědí svých respondentek přichází s výsledkem, že absence otce neměla výrazný vliv na jejich akademické výsledky ve škole, ale spíše vnímali nedostatek podpory od svých otců při studiu a při účasti na mimoškolních aktivitách jen jako nepříjemnou zkušenost.

2. ROZVOD

Rozvod představuje právní rozdělení manželství, kdy dochází k formálnímu ukončení svazku mezi dvěma partnery. Zmíněný proces s sebou nese taktéž následky emocionální, sociální a ekonomické pro všechny zúčastněné. Pro moderní společnost je to relativně běžný jev, který odráží změny v hodnotách a očekáváních týkajících se manželství a rodiny.

Pro mnohé jedince znamená rozvod nejen právní rozdělení majetku a vyřešení společných závazků, ale i emoční odloučení a období změn a přizpůsobování se nové životní situaci.

2.1. Současné trendy rozvodovosti

Jev rozvodů se stále vyvíjí a jeho trendy se mohou lišit v závislosti na sociálních a kulturních trendech ve společnosti. K dynamice rozvodovosti přispívají i globální události, kdy mezi nejaktuálnější můžeme zařadit například pandemii Covidu-19.

V dnešní digitalizované době, kdy zároveň roste počet uživatelů užívajících sociální sítě, je mnohem snadnější jim propadnout. I přes pozitiva jako je například okamžitá možnost komunikace s partnerem v případě nesnáží nebo jen v rámci udržení harmonického vztahu, se vyskytuje i mnoho výzev pro partnery (McDaniel & Coyne, 2016). Spolu s výše uvedeným se setkáváme s pojmem technoference, který vysvětluje rušivé vlivy technologií na mezilidské, a především partnerské vztahy, což může v digitalizované době potencionálně nést následky odloučení a rozvodu (McDaniel & Coyne, 2016). Jde ale pouze o trend a nelze jej přímo na základě jeho následků spojovat se statistikami rozvodovosti.

Míra rozvodovosti se odráží i ve vývoji sociálních a kulturních norem. Stigmatizování rozvodu v minulosti přispívalo k tomu, že mnoho párů bylo od rozvodu odrazováno, a to i v případě nefunkčního manželství. V současnosti je rozvod mnohem více akceptován a společensky tolerován, což přispívá k jeho vyšší míře. K vyšší míře rozvodovosti přispěla i rovnost pohlaví a emancipace žen, které díky přístupu ke kvalitnímu vzdělání a zaměstnání mohou opustit neuspokojivá manželství a stát se nezávislymi. (Cherlin, 2010)

Statistiky rozvodovosti zaznamenávaly dynamiky závislé na pandemii Covidu-19 a uspořádání rodinného života během ní. Ekonomická nejistota, ztráta zaměstnání a finanční problémy výrazně zvyšovaly stres a napětí v rodinách což následně zvyšovalo počty žádostí o rozvod (Pietromonaco & Overall, 2021). Přesto ale mnoho studií zmiňuje fakt, že během hlavního peaku pandemie, tj. 2020 a 2021, docházelo pouze k zájmu, co se týče otázek ohledně rozvodů a často ani nebylo možné zpozorovat dynamiku růstu či poklesu rozvodů vzhledem k délce trvání rozvodového řízení (Fidranský, 2022). Článek deníku Reflex (2020) zmiňuje zjištění přední britské advokátní firmy, která zaznamenala mezi červencem a říjnem roku 2020 nárůst dotazů týkající se rozvodů o 122% (Zenklová, 2020).

Česká republika zaznamenává naopak pokles míry rozvodovosti. Ondřej Nývlt zmiňuje, že k poklesu míry rozvodovosti přispívá fakt, že v posledních letech se sňatek stává typičtějším pro dospělejší jedince s vyšším vzděláním, kteří jsou zavázáni hypotékou a dětmi. Nývlt dále předpokládá, že rozvodovost bude v budoucích letech klesat anebo stagnovat. Dle Českého statistického Úřadu bylo v roce 2022 zaznamenáno 19 486 párů, které se rozvedly a v roce 2021 jich bylo zaznamenáno 21 107. (Fingerhutová, 2023)

2.2. Porozvodové uspořádání

Po rozvodu rodičů je klíčové správně uspořádat péči o nezletilé děti, aby bylo zajištěno jejich zdravé emocionální a psychologické vyrovnání se změněnými rodinnými podmínkami.

Výhradní péče/výluční péče – V tomto uspořádání převážně pečuje jeden z rodičů, kdy je zachováno právo druhého rodiče se s dítětem stýkat, většinou je zvolen cyklus styku jednou za čtrnáct dní. Takovéto uspořádání je zatím v České republice

voleno ve prospěch matek, zároveň ale podíl matek na výhradní péči klesl v letech 2000-2019 o necelých 20%. (Paloncyová et al. 2022) Model je zároveň často volen v případech konfliktů mezi rodiči nebo kdy jeden z rodičů není ochoten plnit své povinnosti (Kelly & Emery, 2003). Pro děti je vyhrazen jednoznačný vzor a autorita (Amato & Keith, 1991) ale zároveň může dojít k oslabování vztahů a kontaktů s druhým rodičem, což může mít za následek negativní ovlivnění vývoje identity dítěte (Lamb et al., 1997). Dle výzkumu veřejného mínění je tato forma porozvodového uspořádání péče podle mužů i žen tou nejvhodnější formou. (Paloncyová et al., 2022)

Střídavá péče – Tento model si klade za důraz souhlas obou rodičů a péče spočívá v intervalech dnů až týdnů (popř. delší) u jednoho z rodičů. Uspořádání takové péče zaznamenalo spolu se společnou péčí v letech 2000-2019 nárůst o necelých 10%. (Paloncyová et al. 2022) Výhodou tohoto uspořádání je rovnoměrná přítomnost obou rodičů a blízké vztahy s oběma rodiči (Bauserman, 2002). Je zde ale také kladen důraz na vysokou úroveň spolupráce a komunikace mezi rodiči (Kelly & Emery, 2003).

Společná péče – Poměrně moderní forma porozvodového uspořádání si klade za důraz schopnost a ochotu rodičů se vzájemně domlouvat a podílet se na každodenní péči o dítě. (Paloncyová et al., 2022) Oba rodiče sdílejí odpovědnost za výchovu dítěte a rozhodování o jeho životě, i když dítě může mít hlavní místo pobytu u jednoho z nich. Tento model podporuje spolupráci mezi rodiči a umožňuje dítěti udržovat blízký vztah s oběma rodiči (Lamb et al., 1997).

2.3. Možné výhody rozvodu

V rámci předložené literatury a následného zkoumání rozvodové problematiky je patrné, že rozvod je vždy považován za negativní událost ovlivňující zúčastněné. Nemusí tomu být ale ve všech případech tak.

Skoro pravidlem se stává, že rozvod je vnímán jako období plné konfliktů, které ale i tomuto období předcházejí. Rodinné konflikty se tedy neodrážejí pouze na psychice manželského páru, ale mají výrazný vliv i na zúčastněné dítě, kdy působí na jeho emoční stabilitu (Amato, 2000). V momentě rozvodu rodičů se může stát, že se vypjatá situace v rodině uvolní. Amato a Hohmann-Mariott (2007) zaznamenali ve svém výzkumu zlepšení duševního zdraví u lidí, kteří zažívali vysokou úroveň konfliktů před rozvodem.

Ačkoliv rozvod může být pro děti obtížný, dlouhodobé vystavení konfliktům mezi rodiči může být pro jejich duševní a emocionální vývoj ještě škodlivější. Děti, které vyrůstají v prostředí s vysokou úrovní konfliktů mohou trpět úzkostmi, problémy se spánkem a problémy v sociálních vztazích (Kelly, 2000). Po takovém rozvodu, který ukončil takovéto konflikty jsou tedy děti schopny lépe komunikovat a upevňovat vztahy s oběma rodiči.

Přeměna konfliktního prostředí na prostředí nekonfliktní díky rozvodu, hraje jednu z klíčových rolí pro udržování a upevňování vztahů mezi aktéry a zejména mezi rodiči a dítětem. Navíc v případě psychické pohody, jsou rodiče schopni tvořit emočně stabilní a psychickou podporu, která zajistí dětem lepší zvládnání rozvodové situace.

2.4. Role otců po rozvodu

Ve výzkumu Höhne a Paloncyové (2021) došlo zároveň ke statistikám, že dítě je svěřeno otci v průměru v pouze 10%, do střídavé péče taktéž v průměru v 10% a do společné péče v průměru ve 4%. Co se týče společné a střídavé péče, jedná se o docela novodobou formu opatrovnictví. Nejčastějšími formou opatrovnictví tedy zůstává výhradní péče matky.

Pro muže rozvod znamená ve většině případů odloučení od své stávající rodiny. Muži často zakládají nové rodiny, což může přispět k oslabení vztahu a kontaktu s dětmi z bývalého manželství. S přijetím nového partnera mají děti strach, že zradí své vlastní rodiče, se kterými žijí. (Piler, 2010)

Dudová (2008) též zmiňuje, že záleží na postavení otce v rodině během manželství. Vysvětluje dvě role otců a jejich závislost na porozvodové vztahy s dětmi. První z nich je role tradiční forma otcovství, kdy otec zastupuje funkci živitele rodiny a přispívá do fungování rodiny spíše materiálně. Nemají vyvinutý žádný interpersonální vztah s dětmi a spoléhají na to, že tento vztah zastupuje manželka. Po rozvodu se význam finančního zabezpečení otce pro dítě stává neviditelným, díky nesdílené domácnosti a vzhledem k neosobnímu vztahu se často tento vztah oslabuje. Může ale i nastat situace, kdy otcové, často po rozvodu zatíženi vyživovacími povinnostmi (alimenty), nemusí rekonstruovat svou roli vyživovatele, tudíž je pro ně udržení vztahu s dětmi mnohem jednodušší. (Dudová, 2008)

Naopak moderní norma otce předpokládá bližší vztahy dítěte s otcem a jeho fyzickou přítomnost ve výchově, tudíž svěřením dítěte do péče matky může pro otce znamenat negativní markantní dopad (Dudová, 2008). Na to navazuje Nielsenová (1999), která zmiňuje pocity osamělosti, vyčerpanosti a rozladěnosti vyskytujících se u otců – hlavně proto, že ztratili každodenní kontakt se svými dětmi.

Jednou z nejnápadnějších změn rozvedených otců v prvním roce po rozvodu byl pokles pocitu o svých schopnostech. Měli pocit, že jako otcové a manželé selhali a vyjadřovali pochybnosti o tom, zda se zvládnou vypořádat s vůbec nějakým budoucím manželstvím (Hetherington et al., 1976). U rozvedených mužů je devětkrát větší pravděpodobnost, že budou přijatí do psychiatrických léčen než u mužů z neporušených rodin (Appleby & Palkovitz, 2007).

Na základě předešlého faktu, že většina dětí připadá po rozvodu do výhradní péče matky, je možno odvodit fakt, že udržení vztahu otce a dítěte je těžké.

Vztah otce a dítěte se tedy odvíjí od toho, jak spolu tento čas tráví a s jakou snahou je otec ochoten tento čas trávit. Kontakt je nezbytnou (nikoli však postačující) podmínkou pro otce nesdílející domácnost k přispění do životů svých dětí (De Wit et al., 2014).

Dudová (2007) v knize, jejíž spoluautorkou je Hastrmanová (2007), zmiňuje podrobnou studii Výzkumného ústavu psychiatrického z přelomu 70. a 80. let, podle jehož výsledků vyplývalo, že 3 roky po rozvodu nevykazovalo 18% mužů žádný styk s dítětem a dalších 37% vykazovalo pouze nepravidelný či oslabený styk.

Spolu se sníženým kontaktem otce s dětmi po rozvodu rodičů se i snižuje vliv na život dítěte. De Wit et al. (2014) došli ve studii k závěru, že zapojení otců nesdílejících domácnost do výchovy může být omezeno na volnočasové aktivity, s menším zapojením do autoritativních aspektů rodičovství, jako je zapojení školy a disciplíny.

Menší autoritativní zapojení do výchovy potvrzují i Churchill a Fagan (2012). Ti ve své publikaci tvrdí, že dětem z rozvedených rodin se dostává od svých otců méně citové podpory než dětem z úplných rodin a zároveň zmiňují myšlenku Judith Seltzerové (1991), že otcové nesdílející domácnost „mají podstatně menší příležitosti ovlivnit postoje a chování svých dětí“. (Churchill & Fagan, 2012)

V případě nezletilých dětí z rozvedeného manželství nastává otci vyživovací povinnost, tj. alimenty. Soud musí rozhodnout danou částku podle schopností, možností a majetkových poměrů povinného rodiče. (Dudová, 2008). Často se vyživovací povinnost stává prostředkem udržování kontaktu s dětmi po rozvodu, či dokonce prostředkem vyjednávání, což má dále za následek vliv na kontakt otce s dítětem. Korelace mezi kontaktem otce a dítěte po rozvodu a placením výživného je potvrzena mnohými výzkumy. Například Ermisch (2007) uvádí, že pokud matka obdrží *INCOME SUPPORT* (lze přirovnat k dávkám v nezaměstnanosti), má tendenci kontakt otce s dítětem oslabit v porovnání se situací, kdy matka není závislá na žádném příjmu těchto dávek. V souladu s tímto tvrzením přichází opět Dudová (2007), která ve své kapitole zmiňuje, že matky využívají kontakt s otcem s dítětem jako prostředek pro obdržení dodatečných financí, tj. finanční částka nad rámec výživného. Otcové naopak pokládají za legitimní neplnit svou živitelskou úlohu, v případě, kdy matka neumožňuje kontakt s dítětem (Dudová, 2007).

Seltzer (1991) poukazuje na to, že někteří otcové, kteří nemají děti ve výhradní péči se aktivně podílejí na udržování sociálních, ekonomických a rozhodovacích vazeb se svými dětmi, což ukazuje, že ne všichni otcové označení jako „deadbeat dads“ zanedbávají své povinnosti.

2.5. Možné vlivy na vztah otce a dcery v období po rozvodu rodičů

Rozvod rodičů je zásadní událostí, která může výrazně ovlivnit vztah mezi otcem a dcerou. Kvalita tohoto vztahu závisí na mnoha faktorech. Pozitivní vztah s otcem pomáhá dcerám lépe zvládat následky rozvodu, zatímco jeho absence může vést k problémům s nejistotou a úzkostí (Amato, 2000). Tato kapitola se zaměří na potenciální faktory ovlivňující vztah otce a dcery po rozvodu.

Podle Pitera (2010) se děti potýkají s mnoha problémy jako jsou např. strach z odloučení, problémy s přijetím nového partnera nebo ztrátou prarodičů ze strany odloučeného rodiče, což vysvětluje jako ztrátu emočně podpůrného článku pro děti v době, kdy jsou přítomny konfliktům mezi rodiči. Prarodiče z otcovy strany se často přestávají vídat se svými vnoučaty, protože se snižuje kontakt vnoučat s jejich vlastním otcem, synem prarodičů (Churchill & Fagan, 2012).

Nielsenová (2014), expertka na vztahy otců a dcer, nahlíží na dynamiku tohoto vztahu tak, že má tendenci být ve většině případů narušen a přisuzuje to několika vlivům. Jedním z nich je již utvořený vztah mezi otcem a dcerou v době před rozvodem (Nielsen, 2014). Z velké části se na této skutečnosti podílí role matky, již je přisuzována větší blízkost s dítětem díky péči, která podle potomků stále přetrvává jako primárnější než ta otcovská (Nielsen, 2014). Další vliv, který Nielsenová (2014) zmiňuje je údajná blízkost matky s dcerou, která může být matkou využívána v porozvodové situaci v rámci oslabování pouta dcery a otce, kdy matka využívá přímého popuzování proti otci (dále Syndrom zavrženého rodiče) anebo prostě jen věří, že role matky je pro děti důležitější. Autorka přisuzuje skutečnost, že dívky jsou obecně více ovlivněny neshodami mezi rodiči než chlapci tomu, že jsou dívky v těchto situacích více vnímavější. Gaspardová (2016) tyto vlivy doplňuje o skutečnost, že otcové ne vždy vědí, jaké aktivity v rámci trávení společného času s dcerou zvolit, tím se jejich kontakt a nadále i pouto oslabuje.

Sociální podpora z širší rodiny a komunity také hraje klíčovou roli v tom, jak děti zvládají rozvod (Kelly & Emery, 2003). Pokud se ale v realitě potvrzuje výše zmíněné tvrzení Churchilla a Fagana (2012), že ve většině případů dochází díky sníženému kontaktu otce s dítětem po rozvodu, je i přístupnost širší rodiny obtížnější. Důležitost kontaktu s širší rodinou by neměla být opomíjena v jakémkoliv porozvodovém uspořádání.

2.5.1. Konflikt rodičů

Rozvod rodičů se často neobejde bez vysoké míry konfliktů, jejichž svědkem je často i dítě. Ačkoliv se konflikty odehrávají pouze mezi rodiči, jejich důsledky jsou často nepřímo cíleny na zúčastněné dítě.

Autoři van Dijk, van Der Valk, Deković a Branje (2020) zjistili, že vysoká úroveň konfliktu mezi rodiči má negativní vliv na emocionální a behaviorální vývoj dětí. Konflikt může vést ke zvýšenému stresu a úzkosti u dětí, což následně ovlivňuje kvalitu vztahů s otcem. Děti v prostředí s vysokou mírou konfliktu často pociťují tlak z loajality a mohou být nuceny volit strany, což může vést k oslabení vazby s jedním z rodičů, obvykle s otcem.

Kalmijn (2013) uvádí, že děti, které jsou svědky častých hádek a konfliktů mezi rodiči, mají tendenci vytvářet negativní postoj k rodiči, kterého vnímají jako zdroj konfliktu. To je často otec, zejména pokud matka získá primární péči a negativně ovlivňuje vnímání

dítěte. Takovým příkladem konfliktu může být nevěra jednoho z rodičů. Josephs (2021) zmiňuje důsledky nevěry jednoho z rodičů pro dítě. Nejenže je dítě zklamáno chováním svého rodiče, protože by se přeci měli chovat dospěle a takové zatajování vůbec dospělé není, ale navíc zkušenost s nevěrou jednoho z rodičů tvoří skepsi vůči budoucím vztahům, neboť už jednou bylo dítě touto cestou zrazeno svým rodičem jako vzorem. Dítě se často od nevěrného rodiče distancuje a najít cestu zpátky je pro něj těžké. (Josephs, 2021) Proto je nevěra jedním z předpokladů, pro negativní vztahy porozvodové vztahy dětí s rodiči, kteří právě z důvodu jejich nevěry opustili dosavadní rodinu.

Kingová a Sobolewski (2006) zjistili, že pravidelný kontakt a kvalitní komunikace mohou pomoci zmírnit negativní dopady konfliktu mezi rodiči. Pokud je komunikace mezi otcem a dítětem otevřená a podporující, může to posílit vztah navzdory konfliktům mezi rodiči (King & Sobolewski, 2006). V případě výše zmíněného pochybení rodiče ve vztahu k druhému rodiči může právě komunikace pomoci v nalézání cesty zpět k rodiči, od kterého vnímá dítě zradu.

2.5.2 Syndrom zavrženého rodiče

Syndrom zavrženého rodiče (SZR) – též Parental Alienation Syndrome (PSA) - představuje komplexní a kontroverzní jev týkající se dynamiky vztahů mezi rodiči a dětmi v kontextu rozvodu nebo separace. Jev popsal americký psychiatr Richard A. Gardner na počátku 80. let a definoval jej jako poruchu, která není zatím uznán jako diagnóza (Kubcová, 2021).

Fenomén popisuje situaci, kdy jeden z rodičů, také označovaný jako „zavržený rodič“, je odmítán dítětem, které je ovlivněno často negativními názory druhého zúčastněného rodiče. V důsledku negativního vlivu zúčastněné dítě zrcadlí názory druhého rodiče a díky tomu vznikají negativní postoje vůči tzv. zavrženému rodiči, což se může odrazit například v kontaktu se zavrženým rodičem nebo chování vůči danému rodiči. (Kubcová, 2021)

Kubcová (2021) v téže článku zmiňuje spory, jejichž střetem zájmů je to, zda syndrom spadá do mezinárodní klasifikace syndromu CAN (Child Abuse and Neglect – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte) jelikož obětí tohoto syndromu je primárně jak dítě, které je indoktrinováno negativními myšlenkami jednoho rodiče vůči „zavrženému rodiči“, který je v tomto případě identifikován jako oběť druhá.

Ve výzkumu Viljoenové a Van Rensburgové (2014) zmiňují autorky nárůst četnosti syndromu zavrženého rodiče v rámci změny legislativ týkající se svěřeni dítěte do péče. S růstem rovnocennosti svěřeni dětí do péče po rozvodu zaznamenávají psychologové účastníci se výzkumu růst vyskytujícího se syndromu zavrženého rodiče (Viljoen & van Rensburg, 2014).

V jihoafrických zemích je často „manipulujícím rodičem“ zneužívána doba legislativních procesů a procesů sociálních pracovníků v rámci rozvodového řízení, kdy rodiče tuto dobu využijí k indoktrinaci názorů zúčastněným dětem (Viljoen & van Rensburg, 2014).

Psychologové také vypověděli o zkušenostech s korelací míry rozvodového konfliktu a syndromu zavrženého rodiče, kdy na sezeních během rozvodového řízení pociťují míru zaujatosti jednoho partnera vůči druhému a ve většině času se jim potvrdí predikce zvýšené pravděpodobnosti výskytu syndromu zavrženého rodiče (Viljoen & van Rensburg, 2014).

V rámci četnosti svěřeni dětí do péče matky lze očekávat, že v roli „manipulujícího rodiče“ budou figurovat převážně matky. Tvzení potvrzují zúčastnění odborníci zmiňující větší zastoupení žen v roli „manipulujícího rodiče“, ale zároveň zdůrazňují, že se v téže roli mohou objevovat oba rodiče (Viljoen & van Rensburg, 2014).

Genderové rozdíly v rámci syndromu zavrženého rodiče se objevují i v projevech agrese vůči „zavrženému rodiči“ (Harman et al., 2019). Ženy užívají spíše nepřímého jednání vůči „zavrženému rodiči“, které se projevuje například v poštvávání přátel a rodiny vůči témuž rodiči, vymýšlení si nepravdivých příběhů z minulosti o „zavrženém rodiči“, zvyšování hlasu na „zavrženého rodiče“ před zúčastněným dítětem nebo v neposlední řadě uvedení nového partnera „manipulujícího rodiče“ jako biologického ve výchovných zařízeních (škola, zájmové činnosti, atd.). Studie vyjmenovává i přímé formy agrese vůči „zavrženému rodiči“, kterými jsou například změna telefonního čísla dítěte, tak aby nemohlo se „zavrženým rodičem“ komunikovat, zamezení kontaktu s tentýž rodičem nebo ničením majetku dítěte pořízeného „zavrženým rodičem“. Zároveň studie ale nepodporuje tvzení, že přímé formy agrese jsou užívány muži, jak by se očekávalo, naopak i muži často užívají nepřímých forem agrese, stejně jako ženy. V rámci manipulativních a skrytých charakteristik častěji užívané nepřímé formy agrese bývá složité identifikovat Syndrom zavrženého rodiče. (Harman et al., 2019)

2.5.3 Věk dítěte v době rozvodu

Nelze říci, že by bylo vhodné načasování rozvodu, které by nemělo vliv na potomky. Přesto ale existují studie, které se zabývají, jak určitý věk dětí snáší rozvod, což může potenciálně určovat budoucí blízkost rodiče s dítětem.

Cohen et al. (2016) ve svém článku rozdělují rozdílné věkové skupiny dětí dle jejich percepce rozvodu: kojenci, batolata, děti předškolního věku, děti školního věku a adolescenti. Nejmarkantnější vliv zaznamenává článek u dětí v adolescentním věku. V reakci na změnu rodinné struktury, jako je rozvod nebo rozchod, se u dětí mohou projevovat různé negativní projevy chování, jako je agresivita, delikvence, uzavřenost, zneužívání návykových látek, nevhodné sexuální chování a špatné studijní výsledky. (Cohen et al., 2016)

Grundová a Kravdal (2019) ve svém výzkumu z roku 2019 došli k závěru, že mladší děti mohou potřebovat vyhledat pomoc během rozvodu rodičů spíše než starší potomci, i tak to ale neznámá, že by v závislosti na údajné lepší percepci měl být rozvod oddalován.

Dcery v kojeneckém a batolecím věku nerozumějí konceptu rozvodu a jsou především závislé na fyzické přítomnosti a péči rodičů. Tyto děti jsou velmi citlivé na změny v každodenní rutině a emocionální atmosféře v rodině. Narušení pečovatelských vztahů může vést k problémům s citovou vazbou a dlouhodobému stresu (Bowlby, 1988). Pro minimalizaci těchto negativních dopadů by tedy mělo být důležité zachovat stabilní a předvídatelnou rutinu, zajistit dostatečnou fyzickou a emocionální péči a minimalizovat změny v pečovatelských vztazích a prostředí.

Mladší věk dětí zaznamenává základní koncept rozvodu, ale často jej nechápu plně. Vnímají změny v každodenní rutině a přítomnost jednoho z rodičů, což může vyvolat pocity úzkosti a nejistoty. Děti mohou dále pociťovat vinu za rozvod nebo mít obavy o budoucnost rodiny. (Pickhardt, 2011) Lansfordová (2009) zdůrazňuje význam kvalitní komunikace mezi rodiči a dětmi pro adaptaci na změny v rodinné dynamice.

Dospívající dívky mají často hlubší porozumění pro dynamiku vztahů a mohou být více emocionálně zasaženy. Mohou pociťovat zlost, smutek, nebo dokonce úlevu, pokud rodinné konflikty byly intenzivní. (Pickhardt, 2015)

V závislosti na udržení vztahu otce a dítěte po rozvodu rodičů zmiňuje Pickhardt (2015), že čím mladší je dítě v době rozvodu, tím spíše bude závislé na rodičích. Naopak adolescenti vykazují opak, a to, že se u nich zvyšovala nezávislost na rodičích (Pickhardt, 2015). Tento fakt by mohl potenciálně znamenat, že čím starší bude dítě v období rozvodu, tím bude těžší udržet vztah mezi ním a otcem.

2.5.4 Noví partneři jednoho z rodičů

Vstup nového partnera do rodiny může být pro dítě, zejména pro dceru, složitou a emocionálně náročnou situací, která se podílí na dynamice vztahu otce a dcery.

Vývoj vztahu nevlastní rodič versus dítě se různí, a právě různorodost stádií tohoto vztahu může ovlivňovat dynamiku vztahu otce a dcery. Ganong a Colemanová (2004) definovali ve své publikaci celkem šest vzorců stádií vývoje tohoto vztahu: *přijetí za rodiče, sympatie již od začátku vztahu, rozpolcené přijetí, měnící se trajektorie vztahu, odmítnutí, soužití*.

Clingempeel et al. (1987) došli k zjištění, že jsou to obvykle dívky, které se hůře přizpůsobují novým protějškům svých rodičů. Zároveň dodávají, že v případě svěřením dívek do péče otce, vnímají dívky novou partnerku jako hrozbu. S tím se ztotožňuje i Hetherington (1989), který ve své studii zmiňuje, že synové se celkově lépe vyrovnávají s novými partnery rodičů, obzvláště s nevlastními otci.

Jako hrozbu vidí ale i nové partnery svých matek (Hetherington, 1989). Hetherington (1989) zdůvodňuje tuto skutečnost na faktu, že dívky v rozvedených rodinách jsou si obecně bližší se svými matkami a v momentě kdy toto pouto „naruší“ nový partner, se dcera proti této skutečnosti může stavět skepticky. Skutečnosti této negativní dynamiky vztahu nevlastního otce a nevlastní dcery může přispět zjištění, že biologičtí otcové většinou vychází za dobrých podmínek s nevlastními otci svých dětí (Ganong & Coleman, 2004). Postoj biologického otce vůči této dynamice může pomoci zajistit dceři lepší zvládnání situace.

Dalším rozhodujícím faktorem, který ovlivňuje přijetí nevlastního rodiče dítětem je věk. Adolescenti mají obvykle větší problémy s přijetím nového partnera z důvodu touhy po nezávislosti, která je typická pro tento věk a která je příchodem nové potenciální autority vnímána jako hrozba vůči zmiňované nezávislosti (Hetherington, 1989). Dalším důvodem

pro horší přijetí nevlastního rodiče v období adolescence je tabuizovaná vidina rodiče jako sexuálního objektu, která se v očích adolescenta znásobí, pokud se rodič znovu vdá nebo ožení (Hetherington, 1989).

Složitosti tohoto vztahového trojúhelníku může přispět skutečnost, že samy nevlastní matky se svojí rolí cítí nejisté. To potvrdila i studie Doodsonové a Morleyho (2006), kteří ve svém výzkumu zjistili skutečnost, že ženy se často v nových rolích nevlastních matek cítily frustrované, pod tlakem a také nepociťovaly dostatečnou podporu od svých partnerů v tomto ohledu. Ganong a Colemanová (2004) ztotožňující se s tímto tvrzením dodávají, že pro matky se stává výzvou zároveň to, aby svým fungováním v této roli nepopudily zájmy biologických matek zúčastněných dětí a snaží se o její respektování. Nevlastní matky se stávají terčem očekáváním společnosti v rámci správného uchopení této role (Ganong & Coleman, 2004). Tato skutečnost by měla být vnímána jako důležitá pro pochopení dynamiky vztahu dětí a nevlastních matek, neboť zmiňovaná frustrace a nedostatečná podpora od partnerů může vést ke kolotoči událostí, které negativně ovlivní konkrétní mezilidské vztahy. Rozvoj a udržování pozitivních vztahů s nevlastními může být obzvláště obtížné pro rezidentní matky podílející se na každodenní péči o děti, ale i pro matky nerezidentní, které vzhledem k omezenému množství času, který s nevlastními dětmi tráví, čelí obtížným situacím, neboť pořádně neví, jak svou roli uchopit (Ganong & Coleman, 2004). Mezi další výzvy, kterým čelí nevlastní matky v případě, že mají děti svoje, je to, aby byla zachována férovost a oboustrannost mezi jejími biologickými dětmi a nevlastními dětmi (Ganong & Coleman, 2004).

Nemalý podíl související s novým partnerem jednoho z rodičů na vztahu s otcem po rozvodu rodičů mají i nevlastní sourozenci. Otcové po rozvodu často s novými partnery zakládají nové rodiny a s tím přichází i nevlastní sourozenci. Ganong a Coleman (2004) je rozlišují na *poloviční* (biologičtí potomci rodiče z nového partnerství) a *nevlastní sourozence* (potomci z předešlého partnerství nového partnera rodiče). *Poloviční sourozenci* mohou způsobit smíšené emoce, včetně žárlivosti nebo pocitu vyloučení. Tento pocit může být zesílen, pokud se otec více soustředí na nového partnera a nové dítě. *Nevlastní sourozenci* mohou způsobit další napětí a rivalitu. Výzkum ukazuje, že nevlastní sourozenci často čelí výzvám při budování vztahů, protože nemají žádné biologické pouto. Vztahy s otcem mohou být ovlivněny, pokud děti cítí, že jsou ve stínu

nového rodinného uspořádání. Je proto doporučeno v rámci prevence výskytu neekvivalentnosti mezi sourozenci důležitost zajištění emoční podpory od otce, kdy je třeba, aby byly děti ujišťovány, že jsou stále součástí otcova života. Otec tak může učinit podnikáním společných aktivit a udržováním pravidelné komunikace. (Ganong & Coleman, 2004)

VÝZKUMNÁ ČÁST

Výzkumná část je rozdělena na dvě části, přičemž první část je věnována metodologii postupu při zjišťování výsledků a druhá část je zaměřena na interpretaci zjištění.

3 METODOLOGIE

Tato kapitola mimo jiné formuluje výzkumné cíle, které definovaly použité vybrané metody použité při sběru a analýze dat včetně výběru výzkumných vzorků a etických aspektů výzkumu.

3.1 Výzkumný cíl

I když množství literatury zkoumá základní teoretické rámce pro pochopení vztahů mezi rodiči a dětmi opačného pohlaví, zaměření na konkrétní situace, co se týče těchto vztahů chybí. Tato práce si klade za hlavní cíl zmapovat dynamiku vztahu otce a dcery v období po rozvodu, tj. zda došlo k jeho zlepšení, zhoršení či setrvání. K zodpovězení tohoto cíle jsem si stanovila tři výzkumné otázky:

- 1) Jak dcery vnímaly vztah s otcem před rozvodem?
- 2) Jaké konkrétní faktory ovlivňovaly vztah otce a dcery po rozvodu rodičů?
- 3) Jaké byly zkušenosti dcer s iniciativou otce týkající se jejich vztahu po rozvodu rodičů?

3.2 Metoda výzkumu

Pro správné pochopení dynamiky tohoto vztahu jsem se rozhodla pro metodu kvalitativního výzkumu, kterou vnímám jako více než vhodnou. Tento druh umožňuje prozkoumat jednotlivé zkoumané vzorky do hloubky a tím získat detailnější pohled o jejich prožívání zkoumané situace. Co je důležité u této metody zmínit, že východiska plynoucí ze zastoupení poměrně malého počtu vzorků nelze objektivizovat na celou populaci jednotlivců, kteří jsou této problematice zúčastněni, ale že metoda nabízí pouze pohled na možnosti východisek dané problematiky.

3.3 Výběr participantů

Danou problematiku jsem se snažila zachytit očima dívek, které byly účastny rozvodu a byly tak schopny interpretovat prožívání zkoumané dynamiky. Výzkumu se účastnily celkem tři participantky, které jsem volila tak, aby rozvod rodičů zažily v období

adolescence, jelikož právě toto období se na základě teoretických poznatků zmíněných v této práci zdá být jako nejintenzivnější období pro zažívání rozvodu. Zároveň v rámci zachování detailnosti, která náleží kvalitativnímu výzkumu bylo mým záměrem, abych získala co nejpřesnější informace, které mohou interpretovat respondenti, kteří mohou na události retrospektivně a zároveň co nejpřesněji vzpomínat. Proto jsem volila respondentky co nejmladšího věku a podařilo se mi tedy získat souhlas tří dívek ve věku cca 20 let, které splňovaly i předchozí zmíněné kritérium. Jedním z posledních kritérií byla volba respondentek tak, aby udržovaly alespoň minimální kontakt s otcem po rozvodu rodičů.

3.4 Metoda sběru dat

Pro techniku sběru dat jsem si zvolila polostrukturovaný rozhovor s narativními prvky. Na začátku každého rozhovoru jsem dotazované seznámila s mými očekáváními ohledně průběhu rozhovoru a poté seznámila dotazované s náplní, kdy na začátku každého rozhovoru zaznělo následující:

Popiš mi prosím svými slovy tvůj vztah s otcem v návaznosti na rozvod tvých rodičů.

Délka rozhovorů trvala 35 minut až hodinu. Každá respondentka měla tedy možnost odpovídat dle toho, co považuje za důležité, což je zároveň podstatou této metody. Následně jsem se dotazovaným snažila klást totožné otázky v návaznosti na příběhu, kterým mi odpovídaly. V případě odbočení od tématu jsem respondentky nechala domluvit, abych je v rámci vyprávění citlivého příběhu nevyrušovala, ale poté jsem je navedla zpět na hlavní linii rozhovoru. Popřípadě jsem se ujišťovala, zda jsem odpovědi správně pochopila anebo jsem se doptávala na věci, které respondentky zmínily a já je považovala za relevantní vzhledem k tématu a cílům práce.

3.5 Metoda analýzy dat

Jako metodu analýzy dat jsem zvolila metodu tematické analýzy, jelikož tato metoda umožňuje hloubkovou analýzu zkušenosti a prožitků zúčastněných výzkumu. Tematická analýza poskytuje flexibilní a systematický přístup k identifikaci a interpretaci klíčových témat, která vynikají z narativních výpovědí respondentek. Na základě nastudování jejího přesného postupu, který je mimořádně složitý, co se týče jeho pochopení a následné

aplikace, ji i přes to považuji za vhodnou pro zkoumání emocionálních a sociálních dopadů mezilidských vztahů, což je v rámci stanovení výzkumných cílů klíčové.

Samotný průběh analýzy popisují autorky Braunová a Clarková (2006) takto:

- 1) *Seznámení se s daty* - Primární krok zahrnuje opakované pročitání dat, u kterých se doporučuje jejich přepsání do písemné podoby. V rámci přepisování mohou vyvstat první nápady pro další kroky analýzy.
- 2) *Generování počátečních kódů* – Tato část zahrnuje označování prvotních sémantických jednotek, které potenciálně mohou nést společné charakteristiky. Z generování počátečních sémantických jednotek (kódů) tvoříme základ pro následovné tvoření témat.
- 3) *Hledání témat* – Třetí fáze analýzy zahrnuje opakovanou analýzu kódů a jejich podobností pro třídění do potenciálních témat.
- 4) *Přezkoumávání témat* – Jedná se o opakované ujištění o správném zařazení kódů do odpovídajících témat. Tento krok je doporučeno nevynechat pro případ opomenutí nebo nesprávného zařazení kódů.
- 5) *Tvoření a pojmenovávání témat* – Dochází k finálnímu pojmenovávání témat na základě charakteristiky daného tématu.
- 6) *Podání zprávy* – Finální krok analýzy zahrnuje sepsání zprávy o tématech, kdy autor může využít buďto vybraných sémantických jednotek (extraktů – kódů) nebo odpovídající literatury a teorie k jejich interpretaci.

3.6 Etické aspekty výzkumu

Vzhledem k citlivosti a čerstvosti tématu pro vybrané participantky bylo nutné dbát, aby rozhovory a jejich následné použití k analýze dodržovalo etické zásady, což v tomto případě znamenalo následující. Zaprvé jsem kladla důraz na to, aby si byly dívky jisté a souhlasily s rozhovorem, který mi budou poskytovat. Vzhledem k naší předešlé známosti jsem si mohla být opravdu jistá, že jsou o vykonání rozhovoru přesvědčeny. Následně mi byl poskytnut jejich souhlas s nahráváním a dalším zpracováním rozhovoru pro účely této práce. Další, co pro mě bylo důležité bylo, aby se participantky během rozhovoru cítily dobře. V návaznosti na to jsem účastnice informovala, aby si zvolily místo, které je jim příjemné k poskytnutí rozhovoru a snažila jsem se o svou flexibilitu.

Všechny dívky zvolily místo, což byly prostory jejich oblíbených kaváren. Před rozhovorem jsem dívkám stanovila „záchranné slovíčko“ STOP, které mohly vyslovit v případě, kdy by se necítily komfortně. Po dokončení rozhovoru bylo participantkám zadáno, aby si v rámci anonymity zvolily jméno, pod kterým budu jejich rozhovory interpretovat. Zvolené pseudonymy byly Jana, Alena a Barbora.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V rámci metody tematické analýzy bylo identifikováno 9 témat, která slouží jako přímé odpovědi pro výzkumné otázky a následné pochopení dynamiky vztahu otce a dcery po rozvodu rodičů.

4.1. Jak dcery vnímaly vztah s otcem před rozvodem?

Abych mohla správně identifikovat dynamiku vztahu otce a dcery po rozvodu rodičů, věřím v důležitost ve zjištění v rámci této výzkumné otázky, která mi odpověděla na to, jak se otec angažoval ve výchově dcery před rozvodem rodičů. Z výpovědí participantek nebylo snadné vybrat společná témata, která by sdílela alespoň většina z důvodu rozmanitosti jejich vztahu. I přes to se mi v rámci výzkumné otázky podařilo identifikovat následující 2 témata: **pracovní vytížení otce, blízký vztah s otcem**. V rámci daných témat budu rozebírat angažovanost otce na základě různých časových linií, jelikož v příbězích dívek z období před rozvodem rodičů se jejich otec inicioval v odlišných etapách dětství.

4.1.1 Pracovní vytížení otce

I přes pokrok doby a změny v genderovém zastoupení na pracovním trhu, stále převažuje počet mužů, kteří jsou, co se týče pracovních odměn, zvýhodněni. To může tedy znamenat častou pracovní vytíženost mužů a přenechání většiny starosti o domácnost a výchovu dětí ženám. Nebylo tomu jinak ani v případě Jany a Barbory.

Jana pociťovala otcovo pracovní vytížení po celou dobu dětství, nejintenzivnější vzpomínky ale má na dobu dospívání.

„...tím, že je prostě workoholik, tak se mnou ten čas nikdy moc jako netrávil. Pamatuju si třeba, že když jsem byla mladší tak jsem ho musela přemlouvat, aby si se mnou hrál.“

Jak bylo ale zmíněno, nejintenzivnější období pracovního vytížení a zároveň postupné odcizení s otcem přišlo v období dospívání. To, že otec trávil většinu času v práci bylo

zapříčiněno také tím, že v rodině již panovaly neshody mezi Janinou matkou a otcem z důvodu jejich odcizení, což v vyvrcholilo v otcovu nevěru. Novou partnerku zároveň potkal otec ve své práci. *„...ale prostě dlouhou dobu už před tím, než se to stalo mezi našima, táto odešel do práce, přišel pozdě a byl to koloběh ... a začal být takhle sám od sebe protivnej, protože se odcizili s tou mamkou no.“* Podrážděnost otce vyvrcholila i mezi hádky otce s Janou, kdy ji svými agresivními výstupy (např. bouchání dveřmi brzy ráno při odchodu do práce) vyrušoval. Vypjatá situace v rodině před rozvodem, včetně pracovního vytížení otce se odrazila i na Janě a jejím pomalým odcizením od otce.

Barbora, stejně jako Jana, zmiňuje pracovní vytížení otce zejména v jejím mladším věku. Barbořin otec jezdil s kamionem, tudíž většinu času netrávil doma a neměli s Barborou tak velký prostor pro vytvoření vztahu.

„Když jsem vyrůstali tak moc velkou roli neměl, protože měl časově náročný zaměstnání a většinu dětství se o nás starala mamka.“

Ke změně rodinné situace přispěla otcova změna zaměstnání.

4.1.2 Blízké vztahy otce a dcery před rozvodem

Toto téma jsem definovala na základě výpovědí všech tří participantek, u jejichž rozhovoru jsem nacházela souvislosti, co se týče jejich blízkých vztahů s otcem.

Janino období, kdy si byla s otcem blízká trvalo podle jejích výpovědí pouze po dobu jejího dětství. Společně trávili čas jako rodina a podnikali různé aktivity:

„...jenom fakt když jsem byla malá, tak to i s mámou měli dobrý, tak se chceš o to dítě starat a tak, takže jsme spolu jezdili na výlety a tak.“

Poté následovalo již rozebírané odcizení vzhledem k otcovu pracovní vytíženosti a vlivem jeho nespokojenost v manželství.

Jak bylo zmíněno v předchozím tématu, Barbora se s jejím otcem odcizila zejména v dětství v návaznosti na jeho časově náročné zaměstnání. V Barbořině dospívání (13-15 let) se ale situace otočila díky změně otcova zaměstnání, které si našel přímo v místě bydliště. I přes odcizení Barbory a jejího otce v dětství, dokázali navázat pevné pouto.

„...ale pak právě asi tři nebo čtyři roky předtím, než se to zvirtlo, tak začal pracovat u nás ve městě, tím pádem býval víc doma a víc se nám teda věnoval a já se s ním teda i dost

sblížila. Jezdili jsme spolu na koncerty třeba a začal se mi hodně věnovat. Bylo to pak během tohoto období, že já jsem byla dvojka s tátou a ségra pekla víc s mamkou. A vlastně jako poslední hezkou vzpomínku mám s ním dovolenou v Itálii.“

Jak Barbora zmiňuje, poslední hezká vzpomínka pro ni byla dovolená s otcem v Itálii, kde se ale později zjistilo, že v té době měl již otec milenku. Nevěra byla identifikována jako samostatné téma a bude rozebírána dále. V závěru pouze zmíním, že Barbora si před rozvodem rodičů s otcem vytvořila blízké pouto, které později otec zradil.

U Aleny k žádným časovým výkyvům, co se týče angažovanosti otce nedošlo. Participantka zmiňovala blízkost s otcem po celou dobu jejího dětství. Dokonce zmínila, že si s otcem byla bližší jak s její matkou, neboť její matka trpěla psychickými problémy a nebyla tak schopná vždy fungovat. Alena zmínila i situace, kdy její otec matku v těchto momentech zastoupil: *„Vlastně předtím ona mamka byla taková jak to říct, psychicky měla problémy, takže většinou jsem víc chodila za tátou. Ne že by máma tady nebyla, ale měla jsem v něm tu jistější oporu, protože byl jako stabilnější a všechno.“* Alena se i závodně věnovala atletice, kdy zmiňovala, že její největší oporou v tomto sportu byl její otec. *„...a jako staral se, snažil se všechno, normální vztah otce s dcerou to byl, nebyla tam žádná chyba, nezanedbával mě, snažil se mi pomoci jak ve škole tak v atletice, kdy jsme spolu chodili běhat, on jezdil se mnou na závody a i ve mně to nadšení pro sport pěstoval právě tímhle.“* V teoretické části práce se v jedné z kapitol právě sdílením sportovních aktivit otce a dcery zabývám. Často právě poutem otec-dcera na sportovním poli dochází k narušení vztahů tlakem otce na sportovní výkony dcery. K tomuto ale zde nedošlo, neboť Alenin otec dokázal podporu dcery správně uchopit a ona si tím dokázala vybudovat jak pevný vztah se svým otcem, ale zároveň jak sama zmiňovala, nadšení pro atletiku.

Každá z těchto dívek si prožila se svými otci odlišné příběhy během jejich dětství a dospívání, přičemž byly identifikovány nejčastěji se objevující se faktory a scénáře, které se ve vztahu otce a dcery před rozvodem objevovaly. Toto konkrétní období a jeho náležitosti určili předpoklad pro další vývoj vztahu, který je klíčovým tématem této práce.

4.2 Jaké konkrétní faktory ovlivňovaly dynamiku vztahů otce a dcery?

V rámci této výzkumné otázky jsem pomocí tematické analýzy definovala 4 hlavní témata na základě výpovědí respondentek. Tato témata mi dala přímou odpověď na otázku, které vlivy se podílejí na dynamice vztahu otce a dcery. Dle výpovědí participantek jejich vztah s otcem po rozvodu ovlivňovalo především následující: ***nevěra jednoho z rodičů, nový partner z rodičů, role sourozenců a matčina intervence.***

4.2.1 Nevěra jednoho z rodičů

Jedno z prvních identifikovaných témat, které bylo identifikováno na základě shody všech tří participantek bylo téma nevěry jednoho z rodičů. Záměrně je téma pojmenováno takto, neboť jedna z respondentek uvedla nevěru své matky, ostatní participantky vypověděly nevěru otce.

Jak je popisováno v jedné z kapitol této práce, rozvod týkající se zavinění jednoho z rodičů, může značně ovlivnit další vztahy s daným rodičem. V případě nevěry tomu není jinak ani ve sledovaných příbězích.

Dvě ze tří participantek vnímaly nevěru otce jako zradu vůči rodině a bylo pro ně těžké se s touto situací a s jejími následky vyrovnat. Jana například uvedla: *„Ze začátku bylo teda pro mě těžký přijmout to, že taťka někoho má, takže tam bylo i to, že se tatka snažil se mnou navazovat nějakou komunikaci, ale já jsem jí odmítala, protože jsem tak nějak na něj byla i jako uražená.“* Neméně zklamaněji se cítila i respondentka Barbora, ta uvedla: *„No já ho vnímala jako zrádce, že prostě dokázal tak rychle zahodit ten vztah s náma...“* Barbora navíc uváděla, že nevěra byla pro ní o to více zarážející, neboť na otci nebylo vůbec nic poznat a dokonce uvádí pozitivní vzpomínku s otcem, která zintenzivnila jeho zradu: *„...a vlastně jako poslední hezkou vzpomínku mám s ním dovolenou v Itálii, což bylo asi dva měsíce před tím než jsme se dozvěděli o té tátově nevěře, takhle zpětně to zároveň ale i vnímám špatně protože vlastně tam už on měl ten poměr s tou milenkou, ale před náma se tvářil jako by nic a vlastně já jsem si to s ním i hrozně užila.“*

Respondentka Alena zažila opačnou situaci, ale se podobným principem následků. V jejím případě šlo o nevěru matky. Ve výpovědi Aleny figurovala matčina jako spouštěč toho, že Alenu se o to více s otcem po rozvodu sblížila. Oproti prvním dvěma

respondentkám ale Alena stále s matkou komunikuje na denní bázi, co ale bylo podstatným jevem bylo to, že rozvod a jemu předcházející události, upevnily vztah Aleny a jejího otce. Příkladem je následující výpověď Aleny: *„...upevnila jsem si to i vůči té mámě, že prostě jakej ten chlap je, jakej mam vzor v tom životě a musím říct, že je skvělej chlap, i to jenom jak na mě působí jakej je, jak se stará o všechny, o mě, o svoji novou rodinu, i to jak se zachoval v té rozvodový situaci.“*

Výjimečným prvkem bylo zjištění, že každá z participantek byla svědkem ať již odhalení nevěry svých rodičů anebo přímým svědkem událostí spojených s nevěrou. Jana se o nevěře svého otce dozvěděla od kolegy svého otce: *„Vím, že bral že on udělal chybu to, že mi jako on neřekl první, že někoho má, protože jsem se to náhodou dozvěděla od jeho kolegy.“* Pro Janu tato situace znamenala o to větší zradu od otce, neboť se o situaci dozvěděla „z druhé ruky“. Zároveň byla otcova nevěra pro Janu vysvětlením jeho podrážděnosti z posledního období. Participantka uvedla následující: *„Tatka mě tím, že byl podrážděnej ze situace s mamkou vyrušoval například tím, že ráno bouchal dveřma a mě to vyrušovalo.“* To vše mohlo prohloubit negativní zkušenosti s nevěrou otce, a tudíž ovlivnit budoucí vztah s ním.

Barbora se o nevěře svého otce dozvěděla spolu s její matkou a sestrou. *„Táta si v práci našel milenku se kterou se podle všeho vídal tak půl roku předtím než jsme to zjistili a zjistili jsme to úplně náhodou když jsme ho načapali u počítače jak si s ní píše, no a vlastně jsme u toho byly všechny, já ségra mamka, přičemž ho mamka konfrontovala s tím.“* Barbořina přítomnost u odhalení nevěry zintenzivnila prožívání celé situace, neboť vnímala i emoce své matky a sestry a snažila se pro ně být oporou. *„...a další co teď zpětně vidím, že jsem byla hroznej srab, že jsem utíkala před těmahle problémama (např. k přítelovi) v době kdy se tady naši pořád hádali, když se to vlastně rozleželo, tak jsem neměla nárok se cítit blbě protože se nejhůř cítily mamka se ségrou, takže doma jsem se držela ale vybrečela jsem se vždycky tomu příteli.“*

Ani Alena se traumatickému zážitku nevyvarovala. Nešlo sice o odhalení nevěry své matky, ale o situaci, kdy bratr Aleny obdržel od milence své matky plyšového medvídka, kterého mu předala a otec Aleny se o daru dozvěděl. *„...tátu to dostalo, takže se šel opít a přišel domů, spadl na zídku úplně opilej a právě máma tam pro něj letěla protože tam ležel s půlkou obličejje odřenou, brácha spal nahoře, já letěla dolů co se děje, máma volala*

záchranku a měla jsem na sobě hlavu svého táty když byl nalitej tak to bylo takový jako traumatický a byla jsem našťvaná na mámu, že tohle dopustila.“ Jak sama respondentka zmiňuje, situace pro ni byla traumatizující, a naopak prohloubila její blízkost s otcem. *„...ale nikdy jsem to nedávala tátovi za vinu, ani potom jsem tátovi nedávala za vinu, že jsem tohle zažila, protože to máma pokazila a táta to nemohl zpracovat, pak jsem se i o něj bála, aby se neopil znovu.“*

Téma nevěra v této práci je rozšířeno i o fakt, že otcové a matka participantek, kteří podvedli, stále žijí s protějšky, se kterými podvedli, tudíž vyrovnání se s nevěrou neslo u respondentek daleko větší a rozsáhlejší následky. Pro Janu a Barboru tedy představovalo vyrovnání se s nevěrou otce mnohem delší cestu smíření, akceptace této partnerky a následné udržení pouta s otcem, které se ne vždy dařilo. Téma „*noví partneři rodičů*“ bylo identifikováno samostatně díky jeho rozsáhlosti, tudíž se mu budu věnovat dále.

4.2.2 Noví partneři rodičů

Navází na předchozí kapitolu, kde jsem zmiňovala, že důsledkem nevěry získali otcové a matka participantek nové stávající partnery, kteří ovlivňovali vztah otce a dcery po rozvodu různými způsoby.

Do rodinných vztahů přibyla Janě a Barboře nová partnerka otce. Obě participantky uvedly, že k nové partnerce chovaly nesympatie z důvodu toho, co způsobila, i když na nevěru nebyla sama. Tento postoj vůči partnerce otce ale netrval dlouho.

Jana uvedla: *„...sice jsem nejdřív byla jako uražená, ale pak jako jsem jí i přijala.“* I přes to, Jana na novou partnerku otce má vlastní, i když ne úplně pozitivní názor. Nakonec ale nachází pochopení pro novou partnerku otce s následujícího důvodu: *„nechci jí teda jako hodnotit nějak, ale úplně mi nesesdla, přijde mi taková jednodušší, to je třeba příklad toho, že mamka s tatškou už nesdílela společný věci, že třeba tatka měl nabídku jako automechanik jít pracovat pro Dakar no a tohle mamka nesdílela a tahle nová paní, zamilovaná, s nim začala právě tohle všechno sdílet, a tím teda tatka i jako dost ožil, protože ta paní mu dala to co on postrádal, takže jakoby kvůli tomuhle jsem začala chápat i ten vztah.“* Jana ale neuváděla, že by nová partnerka otce vůči ní projevovала nějaké nesympatie. Díky akceptaci nového vztahu otce dostala tedy nová partnerka

prostor pozitivně ovlivnit narušený vztah mezi otcem a dcerou. Jak Jana uvedla, její „macecha“ iniciuje veškerou komunikaci ze strany otce, neboť ta mu dělá problém. „*Ale teďka je to tak, že vlastně mi i paradoxně ona napíše za tatku, aby vůbec nějaká komunikace byla, protože můj tatka je nekomunikativní člověk a navázat řeč s ním je docela těžký a přijde mi právě že ona se mi to snaží vynahrázovat a tím že mě ona kontaktuje a píše mi a volá tak se třeba do toho hovoru přidá i ten tatka no.*“ Obě ženy si tedy v této situaci musely projít různými stádii, kdy se v konečné fázi dokáží respektovat, ale dle výpovědi Jany bylo možné usoudit, že k blízkému vztahu v blízké budoucnosti nedojde.

Participantky Barbora s Janou se shodovaly v zášti vůči nové partnerce z důvodu nevěry. Opět ale jako u Jany, pohled Barbory se časem na novou partnerku změnil, neboť došlo k zjištění, že původcem negativní dynamiky vztahu byl otec Barbory a jeho nová partnerka nikdy žádné nesympatie vůči Barboře neprojevovala. „*já jsem si vlastně dlouho myslela že je to z hlavy tý XY (nová paní – jméno skryto v rámci anonymity), ale zase na druhou stranu už jsme se s ní sešli, například loni o Vánocích na jídlo a žádné problém ona s náma neměla tak na mě působilo, snažila se být i milá, ty k ní máš nějaký nesympatie už jenom tím, co způsobila, ačkoliv na to nebyla sama, ale nikdy nedala najevo že bysme jí vadily nebo tak, takže si myslím spíš že je to z té tátovy strany.*“ Tudíž ačkoliv nepřímo, tím, že otec Barbory začal nový život s novou partnerkou, tak to negativně ovlivnilo vztah mezi ním a Barborou. Ačkoliv tedy partnerka neprojevovala negativní ani pozitivní postoje vůči Barboře, to, jakým způsobem vešla do této rodinné dynamiky a následným postojem otce vůči této situaci, přispělo k negativním zkušenostem dcery v návaznosti ke vztahu s otcem.

Alena je jediným případem výzkumného souboru, kdy zažila zkušenost jak s nevlastní matkou, tak nevlastním otcem. Oba z nevlastních rodič přispěli k dynamice zkoumaného vztahu.

Nová partnerka znamenala pro vztah otce a dcery jakési „zesvětlení“ náročné situace, kterou si oba aktéři prošli v důsledku matčiny nevěry a následného dramatického rozvodu rodičů. Sympatii dcery vůči nové partnerce otce přispěla i situace, že nová partnerka nebyla tou, která se podílela na nevěře a v důsledku tedy na rozvodu rodičů. Jediné nesympatie, které Alena zmiňovala byly ty, které souvisely s prožíváním

adolescentního období a s ním souvisejícím přijetím nových autorit. „...sice jako v pubertě jsem s ní měla trošku problém, protože pro ní to bylo taky nový, věkově děti úplně jinak, takže v jednu dobu jsem i jako měla problém s těma autoritama, jak jsem možná i byla v tý pubertě no.“ Hetherington (1989), zmíněný v teoretické části práce, poukazuje na adolescentní věk jako komplikovaný z hlediska nového přijetí autorit a odůvodňuje to touhou po nezávislosti adolescentů. Zároveň participantka zmiňovala, že problém s přijetím nové autority kořenil s novým partnerem matky, se kterým podvedla jejího otce. Novému partnerovi a jeho vlivu se budu věnovat dále. Participantka zároveň kladla důraz na skutečnost, jak otec představil novou partnerku dětem. Tím, že Alena zmínila těžší přijetí nové partnerky v závislosti na jejím adolescentním věku, ocenila otcovu ohleduplnost se zapojením nové partnerky do rodiny.

„...myslím že rok dva po rozvodu, si našel paní, což je teď jeho manželka teda, ale na nic nespěchal, ta ženská měla čerstvě miminko, vídali se ještě dřív než nás s ná seznámil, že nás s ní chtěl seznámit pomalu a tak, že když s ní vždycky někam šel, tak řekl že jde na motokáry a jedinej, kdo to věděl, tak byla starší ségra, která je o 7 let, takže ta to v tu dobu věděla, ale nám ji představil až si tím vztahem byl jistej, ale zas bylo fajn, že nám jí představil, ale na rodinný výlety jsme jezdili sami, že pořád nám dával prostor, abychom byli sami s ním a ne že nám tam přibude osoba, na kterou si budeme muset zvykat, nejdřív nás spolu seznámil, pak se spolu sestěhovali,“ Důraz na podporu otce v rámci nové partnerky v rodině zmiňuji v kapitole NOVÍ PARTNEŘI RODIČŮ v teoretické části práce. V tomto případě tedy podpora a ohleduplnost otce přímo přispěla k pozitivnějšímu přijetí partnerky dcery a zároveň dle výpovědi respondentky, k posílení vztahu mezi ní a otcem. Významný vliv ale měla nová partnerka otce z náklonnosti dcery k otci.

„No a co se týče macechy, tak tím že měli stabilní vztah tak to neudělalo rozdíl, že bych se jako k tátovi těšila míň, právě naopak, protože to, co oni měli, tak zachovávalo nějak tu stabilitu tam a tvořilo to víc ten domov, ona i jako doslova vytvořila z toho baráku prostě domov, tím jak si mamka odnesla po rozvodu ty věci, tak to tam bylo předtím takový prázdný, takže i ta macecha jako dotvořila ten domov dobře jsem ze začátku vlastně vycházela i s ní, začali jsme se scházet i vlastně s její mamkou a jejím bráchou jezdili jsme k nim na chatu, dělali jsme grilovačky a tak.“

Tím, že tedy macecha byla schopna svým působením a svou snahou vytvořit domov, kde byla Alena přítomna během střídavé péče, zapříčinilo to, že se zde Alena cítila lépe a tím pádem upevňovala svůj vztah s otcem. Stejně jako u Jany, zmínila Alena přispění macechy v komunikační iniciativě otce: „...voláme si, on sice není ukecanej, to zvládá ta macecha, ale pořád mi dává dostatečně najevo to, že jsem pro něj důležitá.“

Nový partner matky Aleny také přispěl k jejímu vztahu s otcem, ale negativními zkušenostmi. Uplatňoval se zde stejný mechanismus jako u předchozích dvou respondentek s výjimkou opačného pohlaví nevlastního rodiče. A tedy to, že nevěra matky s jejím novým partnerem zapříčila negativní postoj vůči tomuto partnerovi v důsledku rozvrácení rodiny. Co by tuto skutečnost mohlo potvrdit a doplnit, je zjištění Hetheringtona (1989), že dívky obecně přijímají nové partnery matek hůře než chlapci.

Nový partner matky pro Alenu sloužil jako negativní příklad, díky kterému došlo k uvědomění Aleny, jakého otce má a tím pádem tato zkušenost opět posílila její pouto s otcem. Zároveň i údajná nestabilita vztahu Aleniny matky a jejího partnera, přispěla k uvědomění stability rodinného zázemí u otce.

„...protože třeba ohledně mámy přítele jsem to nepřijmula, protože mi ten pan prostě nesedl, nenašel si k nám vztah vůbec, nepochválil nás za nic, jen nás sekýroval, pak jsme měli i osobní problémy a máma kolikrát upřednostnila jeho než nás.“ (Alena)

„Jediný co, tak když jsem neměla dobrou vztah s tím mámy přítelem, tak tím spíš mě to jakoby přiblížilo k tátovi, že jsem si jako uvědomila jak je táta je, že jsem si uvědomila, jakýho chlapa mám v životě za toho tátu, že jsem byla radši jak je.“ (Alena)

K opačné, ale zároveň podobné situaci došlo v rodině Barbory, která se díky chování svého otce naopak přiblížila k novému partnerovi své matky.

„...bližší je mi i ten mamky přítel, protože toho tátu už ani moc neberu jako tátu.“

To bylo ale v porovnání se situací Aleny zapříčiněno opačným mechanismem nevěry rodičů.

I přes rozmanitost rodinných situací, které se odehrávaly v rodinách participantek se všechny respondentky sešly v postojích proti novým partnerům jejich rodičů, což zapříčinila ve všech případech nevěra. Nevěru můžeme tedy identifikovat jako spouštěč

řetězce událostí, který ovlivnil například výše rozebírané postoje vůči novým partnerům rodičů a následným vlivem těchto partnerů na vztah otce a dcery.

4.2.3 Role sourozenců

Role sourozenců byla identifikována především na základě sounáležitosti dívek se svými sourozenci, do kterých se v dané rodinné situaci dokázaly vcítit a na základě toho zaujmout různé postoje vůči otci.

Shoda, co se týče identifikace tohoto tématu, byla shledána u dvou ze tří participantek, Aleny a Barbory. Jelikož ale zapříčinění rozvodu bylo u každé z participantek na opačné straně rodičů, efekt na vztah s otcem to mělo také odlišný.

Alena zmiňovala vliv svého mladšího bratra a své starší sestry. Dle výpovědi její mladší bratr přispíval do dynamiky jejího vztahu s otcem jeho rozrušením z rodinné situace, a především jeho pocitu většího bezpečí během střídavé péče u otce.

„Třeba i brácha to dával najevo tím, že u ní brečel, že je mu líp u táty, tím jak byl i malej že jo, takže na mámu to dělalo vliv, že z toho byla smutná a tím pádem to na mě vyvíjelo vliv, že jsem se zrovna cítila zvláště a zase přišlo to uvědomění, že takhle se u táty necítím, a že mě to k němu táhne.“

Vliv starší sestry Aleny byl více cílený, neboť dle výpovědi respondentky chovala její sestra vůči jejich společné matce větší zášť z důvodu toho, co způsobila. Alena zmiňovala, že ji její sestra často popouzela vůči matce a nabádala ji, aby trávila co nejvíce času s jejich otcem. Alena se ale ve většině případů snažila zachovat férově vůči své matce, i přes její pochybení.

„...starší ségra, ta vlastně bydlela sama a měla takovej striktnější názor ohledně mámy, že dávala víc najevo tu náklonnost tátovi, tím, že vlastně ten rozvod ovlivnila máma, tak i chvilka mi to říkala a nebylo to pro mě lehký poslouchat a zároveň tím, jak jsem na tátu neměla nic tak i to mě trošku někdy třeba otočilo víc k tátovi, chvilka se to třeba změnilo, že když se stalo něco u mámy, tak jsem chtěla víc k tátovi a ta ségra k tomu vždycky „přilila“ že mě k tomu ještě strkala že u toho táty je to lepší.“

Zároveň zmiňovala participantka vliv starší sestry na uvědomění si stability rodinné situace u otce, díky sestřině přítomnosti. *„...sama navštěvovala víc tátu, takže už to zároveň zase tvořilo víc ten domov, když tam ta ségra dorazila.“* Uvědomění si stability

domova u otce, které mělo za následek sblížení Aleny a jejího otce byl dominantní faktor ovlivněný právě Aleninými sourozenci.

Stejně jako v případě Aleny a její sounáležitosti s mladším bratrem, tak i Barbora vykazovala sounáležitost se svou mladší sestrou, opět ale s opačným efektem. I když Barbořin vztah s otcem po rozvodu nebyl intenzivní, o to menší iniciativu dle výpovědi respondentky vykazoval vůči její mladší sestře. Barbora tuto skutečnost odůvodňovala tím, že k ní samotné má otec snazší přístup, co se týče komunikace, a proto volí raději snazší cestu, než aby se snažil navázat kontakt s respondentčinou sestrou, byť těžší cestou.

„O dost menší iniciativu projevoval vůči ségře, který mi bylo hrozně líto a to mě taky mrzí a jsem na něj i naštvaná, že jí vůbec nebere.“

Barbořina sounáležitost se sestrou tedy byl jeden z impulsů, který ovlivnil negativní postoj vůči jejímu otci a současně tedy i jejich vztah.

V dynamice vztahu otce a Barbory hráli roli i děti nové partnerky otce. Barbora včetně pocitu zrady z nevěry prožívala i pocit zrady, kdy cítila, že je otec nahrazuje „novou rodinou“.

„...a ty holky ho vzaly co jsem tak pochytila dobře, to je další co si myslím, že proč nám ten vztah fungovat nebude, protože mám i já a i ségra pocit, že on si našel jinou rodinu, nahradil nás, že ty holky od XY (nová partnerka – anonymizováno) bere na výlety a byli i u moře, tak jsem se ho ptala proč nás taky někam nevezme a on mi jen tak letmo odpověděl, že se někdy domluvíme, a nikdy jsme se nedomluvili, ale s nima pořád jezdí někam. Já mu třeba i říkám o tý mý operaci kolene a on mi začne vyprávět o tý holčině od tý paní, že má něco s rukou atd. a vlastně tvoje zranění znehodnotí tím že zmíní zranění někoho jinýho.“ Ganong a Coleman (2004) zmiňují, že vztahy s otcem jsou ovlivněny právě tím, pokud dítě cítí, že žije ve stínu rodinného uspořádání, k čemuž právě v případě Barbory a její sestry docházelo. Otec Barbory nedostatečně dcery ujišťoval o jejich pozici v jeho životě, což šlo proti doporučení Ganonga a Colemana (2004) a v jehož důsledku se situace negativně odrážela na vztahu Barbory a jejího otce.

4.2.4 Matčina intervence

Ve všech třech výpovědích kladly participantky důraz na roli matky v návaznosti na jejich vztah s otcem. Každá z dívek vnímala jinou iniciativu matky v této dynamice, i přes to se všechny shodovaly participantky shodovaly ve výrazném vlivu.

Co se týče Aleny, u ní byla dominantní matčina nevěra, která figurovala v jejím vztahu s otcem jako jeho posílení a uvědomění si kvalit otce. Jak již bylo zmíněno, Alenina matka trpěla psychickými problémy, tudíž docházelo i k situacím uvědomění si otcovy stability a tím pádem upevnění jejich vztahu. I přes matčino pochybení, nebyla schopna Alena matku zcela zavrhnout právě kvůli jejímu zdravotnímu stavu a souhlasila se střídavou péčí.

V teoretické části jsem se věnovala fenoménu *Syndromu zavrženého rodiče*. I když se v ani jednom případě výzkumného šetření jeho přímé znaky neobjevily, jak je řečeno v samotné kapitole věnované tomuto syndromu, projevy mohou být často nepoznatelné. Není v mé kompetenci abych posuzovala, zda projevy matek Aleny a Barbory mohou být zahrnuty mezi projevy zmíněného syndromu, ale věřím v důležitost jejich zmínění. Alena ve svých výpovědích zmínila následující: *„Ona nikdy nemířila proti tatkoví, nebo jakoby když už mířila, tak mě to neovlivnilo, že třeba skrz ty peníze, vyslechla jsem jí ale říkala víceméně jen fakta co mezi ní a tátou bylo, ale nikdy cíleně nepopouzela. Jediný co, tak máma někdy chtěla, abychom byli pořád u ní, že nechtěla abychom byli na střídavce, tak jsem se snažila ji vysvětlit, že chceme být u toho táty a tak.“*

Je na místě pouze posoudit, zda daná výpověď odpovídá syndromu zavrženého rodiče, a to především jeho nepřímé formě či nikoliv. Jak sama participantka zmínila, nikdy nešlo o vyložené „popouzení“ vůči otci a v momentě, kdy k tomu došlo, participantka se nenechala ovlivnit. Co mohlo pouze na participantku působit i v rámci její zmíněné férovosti vůči oběma stranám, byl tlak matky na jejich častější kontakt.

V případě Barbory šlo podle jejích výpovědí o mnohem vypjatější situace mezi ní a matkou.

„Jako ze začátku tátovi vyčítala, že tady má vlastní dcery, aby se o nás zajímal, ale teď třeba je na ní vidět, že není úplně spokojená, když jsme se s ním vídaly, že nám to i říkala, že prostě ji mrzí, že on napíše a my s ním někam jdeme, tak kvůli tomu i vznikly hádky.“

Barbora dále ale zmiňovala uvědomění si této situace a pochopení pro matku, pro kterou je tato situace nepříjemná a díky vzájemnému pochopení obou stran se situace s matkou uklidnila. U Barbory došlo k opětovnému uvědomění, co otec rodině způsobil a jaký vůči svým dcerám zaujal postoj.

V souvislosti se sounáležitostí s matkou a uvědomění si otcovo pochybení v rodině zmínila i participantka Jana svou sounáležitost s matkou, což přispělo k jejímu postoji vůči otci.

„...potom asi i to, co najednou je schopnej táta dávat tý paní a mamce to nebyl schopnej dávat a i když mu mamka často říkala, aby chodil třeba domu dřív kvůli mně, tak to neudělal a teď s tou novou paní dělá všechno, řekne mu třeba ať chodí z práce ve dvě hodiny a taťka chodí a mají čas na sebe, a to mamka po něm chtěla furt, takže i určitě lítost vůči tý mamce, fakt asi jako zklamání ze všeho nejvíc.“

Participantka Jana projevovala silnou sounáležitost s matkou, což je patrné z jejího vyjádření lítosti a ochrany vůči ní. Jana si uvědomovala, že otec najednou plnil požadavky své nové partnerky, což dříve pro matku, odmítal dělat. Tento kontrast mezi minulým a současným chováním otce vedl k pocitu zklamání a nepochopení vůči otci, vzhledem k blízkosti dcery a matky a tím pádem se opět odrážel na jejich vztahu. Tento případ může poukázat na to, že matka nemusí vždy figurovat jen jako „zhrzený rodič“ co se snaží za každou cenu poštvat své dítě vůči druhému rodiči, ale že samo dítě může zaujmout negativní postoj vůči otci na základě jeho pochybení a na základě blízkosti dítěte s matkou.

4.3 Jaké byly zkušenosti dcer s iniciativou otce týkající se jejich vztahu po rozvodu rodičů?

Výstupem této výzkumné otázky jsem dokreslila dějovou linku dynamiky vztahu otce a dcery po rozvodu, kdy jsem se v rámci rozhovorů soustředila na to, aby mi dívky byly schopny poskytnout informace iniciativě otce vůči nim. Z rozhovorů jsem identifikovala následující 3 témata: **komunikační iniciativa otce, iniciativa otce související s potřebami dcer, fyzický kontakt s otcem**. Témata byla identifikována na základě četnosti výpovědí týkajících se daných témat. Ovšem vzhledem k odlišným situacím Aleny, která setrvala po rozvodu rodičů ve střídané péči a Jany a Barbory, které zůstaly bydlet s matkou, jsou

daná tvrzení dívek těmito skutečnostmi ovlivněná. Šlo mi především o to, abych zachytila výrazné změny, které ve vztahu otce a dcery nastaly. K větším změnám došlo v případech Jany a Barbory, u kterých byla rodinná dynamika daleko více ovlivněna, kvůli pochybení otce. V tomto případě věřím v důležitost iniciativy otce, který dle přechozích výpovědí svou dceru svým chováním zklamal.

4.3.1 Komunikační iniciativa otce

Dané téma, bylo identifikováno zejména na základě výpovědí Barbory a Jany. Důraz je zde především kladen na první dvě participantky, neboť u nich kvůli nevěře otce došlo k narušení jejich pouta, a tudíž zde hraje komunikační iniciativa otce důležitou roli. Ani v jednom případě dívek ale otec neplní svou komunikační roli podle jejich očekávání.

V případě Jany, její komunikaci s otcem iniciují okolní faktory, mimo otce samotného. Janina macecha, brigáda u jejího otce v práci a samotná její iniciativa o komunikaci s otcem mají podíl na tom, že s ní otec více komunikuje, i daleko více než před rozvodem. Nebýt ale těchto faktorů, Jana by zpochybňovala trvání této komunikace.

„...paradoxně v té komunikaci jako v dobrém, to vzešlo, že jo, díky vlastně ty brigádě a díky té paní.“

„...si alespoň jednou v tom měsíci zavoláme, že já ho donutím zprávama, ať už mi zavolá, že nechci volat já, z principu, že chci i já aby projevoval zájem.“

V případě Barbory prošla komunikační iniciativa otce několika stádii. Po jeho odchodu z domova se podle Barbořiných slov od ní a od sestry distancoval a jeho komunikační iniciativa zde nebyla žádná. Po čase otec komunikovat začal ale do teď probíhá jeho komunikace následujícím způsobem: *„...on má takový záchvaty, kdy mi přijde, že se najednou začne zajímat, mě třeba teď po té operaci psal každý dva dny a tak, zajímal se.“* Toto tvrzení ale doplňuje kvalitou této komunikace, která není podle její výpovědi dostatečná na to, aby byla participantka schopná s otcem udržovat kvalitní vztah.

„...prohodíme dvě, tři zprávy, kdy to teda iniciuje on, ale jsou to pořád zprávy typu ‚jak se máš, co děláš‘ atd., víš takový ty jakoby z povinnosti a zůstává to do teďka téměř jen u těch esemesek.“

Zde dochází k přímé shodě s participantkou Janou, která na základě minimální snahy otce o komunikaci.

„...pak vlastně byla i taková situace, že mě táta pozval domů k němu a k té jeho nové paní a my jsme tam kromě nějakých zdvořilostních dotazů na sebe koukali a tam mi jako došlo, že mi nemá co říct, protože se mnou prostě nemá vztah.“

V závěru se tedy u participantek ani nejedná o komunikaci, která by svojí kvantitou byla nedostatečná, spíše nekvalitní. Nekvalitní komunikace tedy postupně v obou případech vede k degradaci vztahu.

4.3.2 Iniciativa otce související s potřebami dcer

I přes různorodost vztahových dynamik byla u participantek nalezena shoda, co se týče situací, kdy potřebovaly pomoc svých otců, kdy se výpovědi participantek shodovaly víceméně v rámci finančních podpor či jiných materiálních podpor svých otců.

Stejná kvalita finanční podpory byla shledána u Jany a Aleny. Obě zmiňují, že vždy když svého otce požádaly o finanční podporu, vždy jim vyhověl. I přes nízkou iniciativu otce Jany v jiných oblastech, je schopen alespoň vyhovět Janě v tomto ohledu, což může udržovat alespoň minimální úroveň jejich vztahu.

„Vynahrazuje mi to finančně, co se týče třeba auta, tak mi za to všechno zaplatí, ..., vždycky jsem to tak pocítovala, že jako nic není problém, když si o něco řeknu.“ (Jana)

„...snažil se nám vyjít vstříc, přispět mi víc na soustředění, jak vlastně rodiče měli po rozvodu půl na půl a já chtěla na atletický soustředění, tak máma na to neměla, táta na to přispěl celý.“

V případě Barbory nebyl shledán stejný efekt co se týče financí, neboť podle ní probíhá finanční iniciativa otce následovně: *„Za tu dobu co jsou naši od sebe, tak jsem od něj nedostala žádný dárek, nic navíc, kromě třeba peněz na narozeniny a k Vánocům, jako hodí se to, ale není to nic osobního, ... , plus teda výživný co musí platit, ale nic navíc.“*

V čem ale byla naopak shledána shoda jiné formy pomoci a podpory byla u Barbory a opět Aleny.

Obě participantky se náhodně shledaly v nedávném zranění kolene, kde se podpora a pomoc jejich otce projevila.

„...jo tak jako to je vždycky, že třeba tím, že táta má auto, tak nebyl problém aby nás někde vyzvedl, dojel pro nás, teď jak jsem vlastně ležela v nemocnici po tý operaci, tak pro mě dojel, přivezl mi i věci a tak, takže to jako vždycky zastal.“ (Barbora)

„...když jsem třeba potřebovala pomoci se stěhováním, tak mi je ochotnej pomoci, kdykoliv, teď i po tý operaci se pořád ujišťuje a nabízí pomoc.“ (Alena)

Jediným rozdílem mezi dvěma participantkami je momentální kvalita vztahu s otcem. Zatímco pro Alenu je výše zmíněné chování otce standardem a jedna z mnoha interakcí, které se rozvodem posílily, pro Barboru je to pouhým výběrem z mála interakcí, které s otcem má.

Ačkoliv může tedy podpora všech třech otců dle zmíněných výpovědí vypadat stejně, pouze materiální zabezpečení nestačí natolik, aby byly oba aktéři schopni vztah udržovat. Proto vztah Aleny a jejího otce oproti vztahu Barbory a Jany se svými otci se pohybuje na jiné škále kvality vztahu.

4.3.3 Fyzický kontakt s otcem

Jak bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, vzhledem k odlišnosti porozvodového uspořádání dívek, došlo logicky i k odlišnostem ve fyzickém kontaktu otce s dcerou. Nepřisuzovala bych ale tuto odlišnost pouze logické úvaze. Obecně není dáno, že jakmile je dítě ve střídavé péči rodičů, je mu automaticky předurčeno trávit s rodičem více času oproti dětem ve výhradní péči či soužitím s druhým rodičem. V těchto případech se ale tato výjimka nepotvrdila.

V případě Aleny se vzhledem výše zmíněným vlivům jako byla otcova rodinná stabilita, přístup a podpora dcery fyzický kontakt zachován nejen tedy vzhledem k porozvodovému uspořádání, ale i díky iniciativě otce a jeho

„...ta iniciativa prostě přetrvává, s tátou a s jeho manželkou se pravidelně scházím, on mi třeba i zavolá když jedou někam na výlet, jestli nechci jet s nima, když už teď s nima nebydlím a tak.“ (Alena)

Jana a Alena zažívaly úplně odlišnou dynamiku. Každá z dívek se s otcem vídá minimálně. Jana ale zmiňuje že v kontrastu s dobou před rozvodem je to více intenzivnější kontakt.

„No po tom rozvodu jsme se nějak domluvili, že budu mít u tatky brigádu a tím pádem se vidíme každé pátek, když do toho nic nevleze, takže paradoxně i s ním strávím víc hodin, než tenkrát se mnou trávil doma, kdy vždycky večer přišel z práce, jinak teda žádnéj extra volnej čas spolu netrávíme a myslím si, že to ani nikdy nebude, že to je čistě kvůli tý práci.“

Zde se opět objevuje důležitost kvality stráveného času. Tím, že Jana s otcem tráví čas pouze v práci, je zřejmé, že vzhledem k pracovní náplni obou aktérů zde není prostor pro kvalitní trávení času, díky kterému by se oba aktéři mohli sblížit.

V Barbory případě otec po svém pochybení a následném odchodu od rodiny neprojevoval iniciativu ani co se týče fyzického kontaktu se svou dcerou. S otcem se vídá pouze podle nutné potřeby, kdy využije jeho pomoci například při převozu, ale ani zde nelze hledat kvalitní interakci mezi aktéry. Jediné kvalitní trávení času zmiňuje Barbora minulý rok, kdy spolu s otcem jeli na koncert. Pro zachování vztahu to ale nestačilo.

„Naživo jsme se viděli před měsícem cca, ale to bylo na chvíli jen, pořádně naposledy jsme se viděli loni touhle dobou když jsme byli na koncertě, tu snahu se vidat s ním už jsem vzdala, takže ten vztah už nějak degradoval.“

Z tohoto tématu tedy vyplývá tedy, že zásadní pro fyzický kontakt dcery s otcem je důležitá nejen jeho kvantita, ale především kvalita. V momentě, kdy otec je schopen věnovat dítěti, nejen po rozvodu, dostatek kvalitního času, kdy se budou věnovat pouze sami sobě, tak pouze tehdy se dá budovat kvalitní vztah.

4.4 Diskuse

Cílem výzkumu této práce bylo zmapovat dynamiku vztahu otce a dcery v období po rozvodu rodičů. V návaznosti na zjištění vývojové linie vztahu jsem si stanovila výzkumné otázky tak, abych byla schopna vývojovou linii vztahu řádně pochopit, včetně faktorů, které tento vývoj ovlivnily.

Výzkum v rámci první výzkumné otázky, která se zaměřila na zkušenosti dcer s iniciativou otce, ukázal na základě vygenerovaných témat rozmanitost těchto zkušeností. U participantek bylo složité najít jednotný závěr, který by odpovídal všem, a tudíž nelze následná zjištění zobecnit na celou populaci. Každá z participantek vnímala otcovu iniciativu, kdy se jim plně věnoval, v různých částech jejich dětství. Co ale bylo pro dvě ze

tří respondentek společně byla otcova práce, která se podepsala na omezené blízkosti mezi oběma aktéry. Tito otcové se ztotožňovali s rolí, jež definuje Novák (2009) jako *hodně zaměstnaného muže*, který nedává dceři dostatek pozornosti a vytrácí se tak emocionální pouto mezi nimi. Tato role se ale prolínala s rolí otce, se kterou participantky navázaly blízkost v různých etapách dětství. Naopak třetí participantka vykazovala dokonce větší zapojenost a blízkost s otcem větší než s matkou, což bourá stereotypy a přesvědčení o rozdělení genderových rolích v domácnosti.

Největší podíl na vztahu mezi otcem a dcerou v období po rozvodu rodičů byl shledán důvod rozvodu rodičů, v případech všech tří dívek tomu byla nevěra jednoho z rodičů, jejíž následky a situace vyplývající z něj, včetně nových partnerů rodičů dívek tímto vztahem zarezonovaly. Josephsovo (2015) přesvědčení, že nevěra jednoho z rodičů negativně ovlivní postoje vůči nevěrnému rodiči se potvrdilo v rámci zjištění, že nevěra výrazně ovlivnila vztahy dívek s otcem a následné pohlížení na něj. I když šlo v jednom případě o nevěru matky, ve všech případech byly uplatňovány stejné mechanismy psychologických jevů, co se týče postojů vůči nevěrným rodičům. Ve dvou ze tří případů to v daný moment vztah oslabilo a ve zbývajícím případě naopak vztah posílilo v závislosti na zmíněných mechanismech postojů. V rámci zkoumání vlivů na tento vztah došlo k zajímavému zjištění, co se týče matek participantek. Dle výzkumů jsou to právě matky, které jsou v roli „popuzujícího rodiče“ v rámci Syndromu zavrženého rodiče. (Viljoen & Van Rensburg, 2014) U ani jedné z participantek nebyla shledána shoda s tímto zjištěním a matky v rámci vlivů na vztah s otcem vystupovaly matky ve dvou ze tří případů jako ty, se kterými dcery sounáležely, právě z důvodu pochybení otce.

Co se týče poslední výzkumné otázky, ta pouze dotvořila a dopotvrdila vývojovou linii zkoumaného vztahu. Hlavním zjištěním této části bylo, že k tomu, aby byla iniciativa otce efektivní v rámci udržení a upevnování vztahů s dcerou, musí být konzistentní a kvalitní, co se týče jak fyzického kontaktu, tak i komunikace mezi účastníky. Důraz na danou problematiku klad i De Wit et al. (2014), který zmiňuje komplexnost podmínek k udržení porozvodového vztahu otce s dětmi a dodává, že kontakt není jedinou dostačující podmínkou k udržení takového vztahu. K dané komplexní situaci, kdy dcera vnímala veškerou iniciativu otce, došlo pouze v jednom případě výzkumného souboru.

Dynamika vztahu otce a dcery, tedy vývoj jejich vztahu byl sledán ve dvou případech jako degradující a v posledním případě jako akcelerující, kdy byl brán zřetel na dané rodinné dynamiky a vlivy, které dospěly k tomuto výsledku. Vzhledem k většinovému zjištění degradace vztahu dochází k potvrzení, že většinou jsou to otcové, kteří čelí zhoršení vztahu s dětmi po rozvodu, ať je to již z jakéhokoliv důvodu.

I přes většinové zjištění jej nelze aplikovat a zobecňovat v rámci celé populace vzorků. Rozmanitost příběhů těchto vzorků nám nebyla v jistých oblastech daného výzkumu dát jednotné závěry. Pro detailnější a propracovanější cíl výzkumu by zasloužilo rozšířit výzkumný soubor i o otce dívek, kdy bohužel nebyla většina ochotna se na výzkumu podílet.

V rámci proniknutí do dané problematiky bych pro praxi doporučila klást větší důraz na osvětu a čtenější využívání odborných pracovišť, tj. psychologických a rodinných poraden, které jsou schopny zajistit rodinám lepší zvládnání porozvodových situací díky terapiím, či díky pouhým mluvením o daných problémech.

Věřím v důležitost věnování se tomuto tématu a v důležitost daných zjištění, které mohou pomoci dalším výzkumům, například v rámci vývoje strategií v rámci rodinných terapií a intervencí.

5 ZÁVĚR

Téma práce, vztah otce a dcery v období po rozvodu rodičů, se ukázalo jako velice komplexní a zároveň citlivé a rozmanité. Svou rozmanitost prokázalo i ve výsledku cíle práce. Různorodost vývoje zkoumaných příběhů, které výzkum zahrnoval, určila většinový výsledek, a to degradaci vztahu mezi otcem a dcerou, kromě výjimky jednoho ze tří případů.

Rešerše a následná prezentace teoretických zjištění o problematice tohoto vztahu dala možnost nahlédnout do hloubky tohoto tématu s následným propojením porozvodové dynamiky. Vlivy, které byly zkoumány a následně ve většině případů potvrzeny, odkazují na citlivost této dynamiky, která se jimi nechala často ovlivnit. Vzhledem k daným zjištěním a následnému výzkumu jsem se jen utvrdila v důležitosti pouta otce a dcery.

V rámci subjektivní zkušenosti a riziku subjektivního nahlížení na danou problematiku, jsem se snažila být po celou dobu zpracovávání práce v roli pozorovatele a čekat, jakým dojmem na mě práce zapůsobí, až se budu blížit k jejímu závěru. Tento přístup mi umožnil zachovat objektivitu a otevřenost vůči zjištěním, která by mohla být překvapivá nebo nečekaná.

Věřím v důležitost věnování se tomuto tématu a v důležitost daných zjištění, které mohou pomoci dalším výzkumům, například v rámci vývoje strategií v rámci rodinných terapií a intervencí.

Závěrem lze říci, že i když rozvod často na základě daných zjištění přináší výzvy a komplikace do rodinných vztahu, správné uchopení a vzájemná kooperace všech aktérů této situace může vést k lepšímu vyrovnání se s jeho následky.

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- Ahmad, M. S. Q. A. (2014). Effects of father absence on children's academic performance. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 3(1), 1-6.
- Allen, S., & Daly, K. J. (2007). The effects of father involvement. *An Updated Research Sum*, 603, 1-27.
- Amato, P. R. (1988). Parental divorce and attitudes toward marriage and family life. *Journal of Marriage and the Family*, 453-461.
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of marriage and family*, 62(4), 1269-1287.
- Amato, P. R., & Hohmann-Marriott, B. (2007). A comparison of high-and low-distress marriages that end in divorce. *Journal of marriage and family*, 69(3), 621-638.
- Amato, P. R., & Keith, B. (1991). Parental divorce and the well-being of children: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 110(1), 26.
- Appleby, D. W., & Palkovitz, R. (2007). Factors influencing a divorced father's involvement with his children.
- Bauserman, R. (2002). Child adjustment in joint-custody versus sole-custody arrangements: a meta-analytic review. *Journal of Family psychology*, 16(1), 91.
- Bowlby, J. (1988). Developmental psychiatry comes of age. *The American journal of psychiatry*, 145(1), 1-10.
- Bowlby, J., Ainsworth, M., & Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory. *Developmental Psychology*, 28(5), 759-775.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Brown, S. (2018). *The lived experience of daughters who have absent fathers: A phenomenological study* (Doctoral dissertation, Walden University).
- Brown, S. (2018). *The lived experience of daughters who have absent fathers: A phenomenological study* (Doctoral dissertation, Walden University).
- Cano, T., Perales, F., & Baxter, J. (2019). A matter of time: Father involvement and child cognitive outcomes. *Journal of Marriage and Family*, 81(1), 164-184.
- Clingempeel, W. G., Brand, E., & Ievoli, R. (1984). Stepparent-Stepchild Relationships in Stepmother and Stepfather Families: A Multimethod Study. *Family Relations*, 33(3), 465-473. <https://doi.org/10.2307/584718>
- Cohen, G. J., Weitzman, C. C., Yogman, M., Gambon, T. B., Lavin, A., Mattson, G., ... & COMMITTEE ON PSYCHOSOCIAL ASPECTS OF CHILD AND FAMILY HEALTH. (2016). Helping children and families deal with divorce and separation. *Pediatrics*, 138(6).
- Corneau, G. (2013). *Anatomie lásky: vztahy otec - dcera, matka - syn a jejich vliv na budoucí partnerské vztahy* (Vyd. 5, přeložil Miroslava CAMUTALIOVÁ). Portál.

- De Wit, E., Louw, D., & Louw, A. (2014). Patterns of contact and involvement between adolescents and their non-resident fathers. *Social Work, 50*(1), 116-133.
- Detle-Hagenmeyer, D. E., Erzinger, A. B., & Reichle, B. (2014). The changing role of the father in the family. *European Journal of Developmental Psychology, 11*(2), 129-135.
- Doodson, L., & Morley, D. (2006). Understanding the roles of non-residential stepmothers. *Journal of Divorce & Remarriage, 45*(3-4), 109-130.
- Dudová, R., & Hastrmanová, Š. (2007). Otcové, matky a porozvodová péče o děti. Sociologické studie. *Sociological studies, 7*(7).
- Dudová, Radka. (2008) *Otcovství po rozchodu rodičovského páru. Sociologické disertace*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 978–80–7330–136–1.
- Ellis, B. J., & Essex, M. J. (2007). Family environments, adrenarche, and sexual maturation: A longitudinal test of a life history model. *Child development, 78*(6), 1799-1817.
- Ellis, B. J., Bates, J. E., Dodge, K. A., Fergusson, D. M., John Horwood, L., Pettit, G. S., & Woodward, L. (2003). Does father absence place daughters at special risk for early sexual activity and teenage pregnancy?. *Child development, 74*(3), 801-821.
- Ellis, B. J., Bates, J. E., Dodge, K. A., Fergusson, D. M., John Horwood, L., Pettit, G. S., & Woodward, L. (2003). Does father absence place daughters at special risk for early sexual activity and teenage pregnancy?. *Child development, 74*(3), 801-821.
- Ermisch, J. (2008). Child support and non-resident fathers' contact with their children. *Journal of Population Economics, 21*, 827-853.
- Fagan, P. F., & Churchill, A. (2012). The effects of divorce on children. *Marriage Research, 1*(1), 1-48.
- Fidranský, T. (2022). Rozvodovost v pandemickém roce 2020 v Česku.
- Fingerhutová, T. (2023, 19.srpna). *Rozvodovost dál klesá. Berou se totiž častěji vzdělanější a starší lidé s většími závazky.* ČT24. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/rozvodovost-dal-klesa-berou-se-totiz-casteji-vzdelanejsi-a-starsi-lide-s-vetsimi-zavazky-2870>
- Ganong, L. H., & Coleman, M. (2004). Stepfamily relationships. *Development, dynamics, and interventions, 270*.
- Haaz, D. H., Kneavel, M., & Browning, S. W. (2014). The father–daughter relationship and intimacy in the marriages of daughters of divorce. *Journal of divorce & remarriage, 55*(2), 164-177.
- Harman, J. J., Bernet, W., & Harman, J. (2019). Parental alienation: The blossoming of a field of study. *Current directions in psychological science, 28*(2), 212-217.
- Hetherington, E. M. (1989). Coping with Family Transitions: Winners, Losers, and Survivors. *Child Development, 60*(1), 1–14. <https://doi.org/10.2307/1131066>

- Hetherington, E. M., Cox, M., & Cox, R. (1976). Divorced fathers. *The Family Coordinator*, 25 (4), 417–428.
- Höhne, S., & Palonciová, J. (2021). Péče a výživa dětí po rozchodu rodičů podle výsledků opatrovnických řízení. *Demografie*, 63(1), 3-21.
- Cherlin, A. J. (2010). Demographic trends in the United States: A review of research in the 2000s. *Journal of marriage and family*, 72(3), 403-419.
- Josephs, L. (2021, January 21) Infidelity and Parental Estrangement: Restoring connection to your children after exposed infidelity. *Psychology Today*. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/between-the-sheets/202101/infidelity-and-parental-estrangement>
- Kalmijn, M. (2013). Long-term effects of divorce on parent–child relationships: Within-family comparisons of fathers and mothers. *European sociological review*, 29(5), 888-898.
- Kelly, J. B. (2000). Children's adjustment in conflicted marriage and divorce: A decade review of research. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 39(8), 963-973.
- Kelly, J. B., & Emery, R. E. (2003). Children's adjustment following divorce: Risk and resilience perspectives. *Family relations*, 52(4), 352-362.
- King, V., & Sobolewski, J. M. (2006). Nonresident fathers' contributions to adolescent well-being. *Journal of Marriage and Family*, 68(3), 537-557.
- Kravdal, Ø., & Grundy, E. (2019). Children's age at parental divorce and depression in early and mid-adulthood. *Population studies*, 73(1), 37-56.
- Kubcová, Š. (2021, 18.srpna). *Syndrom zavrženého rodiče – negativní ovlivňování dítěte (1. díl)*. Rodina.cz. <https://www.rodina.cz/clanek12532.htm>
- Lamb, M. E. (Ed.). (2004). *The role of the father in child development*. John Wiley & Sons.
- Lamb, M. E., & Lewis, C. (2011). The role of parent-child relationships in child development.
- Lamb, M. E., & Tamis-LeMonda, C. S. (2004). The role of the father. *The role of the father in child development*, 4, 100-105.
- Lamb, M. E., Sternberg, K. J., & Thompson, R. A. (1997). The effects of divorce and custody arrangements on children's behaviour, development and adjustment. *Expert Evidence*, 5(3), 83-88.
- Lansford, J. E. (2009). Parental divorce and children's adjustment. *Perspectives on psychological science*, 4(2), 140-152.
- Levant, R. F. (1984). *Fathers and Daughters*.
- Malinda, J. (2007, 2.března). Šampioni, kteří trénují pod dohledem rodičů. *IDnes*. https://www.idnes.cz/sport/ostatni/sampioni-kteri-trenuji-pod-dohledem-rodicu.A070301_171248_sporty_ber

- Mangiavacchi, L., Piccoli, L., & Pieroni, L. (2021). Fathers matter: Intra-household responsibilities and children's wellbeing during the COVID-19 lockdown in Italy. *Economics & Human Biology*, 42, 101016.
- Margaria, A. (2021). Fathers, childcare and COVID-19. *Feminist Legal Studies*, 29(1), 133-144.
- McDaniel, B. T., & Coyne, S. M. (2016). "Technoference": The interference of technology in couple relationships and implications for women's personal and relational well-being. *Psychology of popular media culture*, 5(1), 85.
- Miller, B. C., Benson, B., & Galbraith, K. A. (2001). Family relationships and adolescent pregnancy risk: A research synthesis. *Developmental review*, 21(1), 1-38.
- Morgan, P. J., Young, M. D., Barnes, A. T., Eather, N., Pollock, E. R., & Lubans, D. R. (2019). Engaging fathers to increase physical activity in girls: the "dads and daughters exercising and empowered"(DADEE) randomized controlled trial. *Annals of Behavioral Medicine*, 53(1), 39-52.
- Nerudová, L. (1990). Role otce v rodině. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. G, Řada sociálněvědná*, 38(G33), 41-50.
- Nielsen, L. (1999). Demeaning, demoralizing, and disenfranchising divorced dads: A review of the literature. *Journal of Divorce & Remarriage*, 31(3-4), 139-177.
- Nielsen, L. (2014). Young adult daughters' relationships with their fathers: Review of recent research. *Marriage & Family Review*, 50(4), 360-372.
- Novák, T. (2009). *Vztah otce a dcery*. Grada Publishing as.
- Palonciová, J., Höhne, S., Barvíková, J., & Žáčková, L. (2022). *Stabilita rodiny a porozchodová péče o děti ve veřejném mínění*. RILSA.
- Pickhardt, C. E. (2011, December 19). *The Impact of Divorce on Young Children and Adolescents: Young children and adolescents can respond differently to divorce*. Psychology Today. <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/surviving-your-childs-adolescence/201112/the-impact-divorce-young-children-and-adolescents>
- Pickhardt, C. E. (2015, November 2). *How Parental Divorce Can Impact Adolescence Now and Later: Divorce can intensify adolescence and complicate later love relationships*. Psychology Today. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/surviving-your-childs-adolescence/201511/how-parental-divorce-can-impact-adolescence-now-and>
- Pietromonaco, P. R., & Overall, N. C. (2021). Applying relationship science to evaluate how the COVID-19 pandemic may impact couples' relationships. *American Psychologist*, 76(3), 438.
- Piler, P. (2010). *Divorce as a Phenomenon of Modernity*. Edmund Press.
- Rohner, R. P., & Veneziano, R. A. (2001). The importance of father love: History and contemporary evidence. *Review of general Psychology*, 5(4), 382-405.

- Seltzer, J. A. (1991). Relationships between fathers and children who live apart: The father's role after separation. *Journal of Marriage and the Family*, 79-101.
- Sillence, K. (2020). Don't be a deadbeat dad: Non-custodial fathers, stereotypes, and family. *Canadian Journal of Family and Youth/Le Journal Canadien de Famille et de la Jeunesse*, 12(2), 84-94.
- Sladká, D., & Kreidl, M. (2022). Práce z domova, konflikty mezi prací a rodinou a kvalita partnerství v době pandemie covidu-19. *Sociologický Casopis*, 58(4), 373-399.
- Terry Gaspard MSW, L. I. C. S. W., & Clifford, T. (2016). *Daughters of Divorce: Overcome the Legacy of Your Parents' Breakup and Enjoy a Happy, Long-Lasting Relationship*. Sourcebooks, Inc..
- Ulrich-French, E. C. (1995). The impact of father-daughter relationships on daughters' romantic lives.
- Van Dijk, R., Van Der Valk, I. E., Deković, M., & Branje, S. (2020). A meta-analysis on interparental conflict, parenting, and child adjustment in divorced families: Examining mediation using meta-analytic structural equation models. *Clinical psychology review*, 79, 101861.
- Van Schaick, K., & Stolberg, A. L. (2001). The impact of paternal involvement and parental divorce on young adults' intimate relationships. *Journal of divorce & remarriage*, 36(1-2), 99-121.
- Viljoen, M., & Van Rensburg, E. (2014). Exploring the lived experiences of psychologists working with parental alienation syndrome. *Journal of Divorce & Remarriage*, 55(4), 253-275.
- Williamson, M. (2004). The importance of fathers in relation to their daughters' psychosexual development. *Psychodynamic Practice*, 10(2), 207-219.
- Zenklová, V. (8. prosince 2020AD). Rozchodový boom 2021: Koronavirus nám ukázal naši pravou tvář. Rozvody a rozchody budou častější než dříve. *Reflex*.
- Zia, A., & Ali, S. (2014). Positive father and daughter relationship and its impact on daughter's interpersonal problems. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 53(2), 61-68.
- Zia, A., Malik, A. A., & Ali, S. M. (2015). Father and daughter relationship and its impact on daughter's self-esteem and academic achievement. *Academic journal of interdisciplinary studies*, 4(1), 311-316.

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1 – Ukázka rozhovoru – Barbora

Příloha č.2 – Ukázka rozhovoru – Alena

7.1 Příloha č.1 – Ukázka rozhovoru – Barbora

Rozhovor č.1 - Barbora

Věk: 22

Věk v době rozvodu rodičů: 17 let

Popiš mi prosím svými slovy tvůj vztah s otcem v návaznosti na rozvod tvých rodičů.

No tak vlastně vztah s mým tátou se začal zhoršovat ještě před jakoby rozvodem našich, kdy my jsme se to jako dozvěděly všechny najednou, co se děje, a to že si táta našel novou ženskou a vlastně on ten den, kdy to vlastně řekl, tak přestal nějak fungovat jako táta v týhle rodině, vlastně se od nás tím distancoval, nezajímalo ho, co děláme, kde jsme a tak. Po tak cca 2 měsících od tohoto incidentu se od nás odstěhoval a my jsme nebyli skoro vůbec v kontaktu, akorát když jsme třeba něco potřebovali někam odvézt nebo prostě něco co mohl zastat jen on, potom se to vlastně táhlo 2 roky, než se naši domluvili na rozvodu a rozvedli se a vlastně já jsem na hrozně dlouhou dobu tátou naposledy viděla u soudu, když jsem tam byla s mamkou a vlastně já ho od té doby neberu ani jako tátou a ani ho jako tátou brát nemůžu, protože jsme se hrozně dlouho ani nevidali, já ho vždycky viděla jenom po roce, vždycky jako v práci, když jsem šla na brigádu a potom vlastně jsem přestala chodit na tu brigádu, a tak jsme se neviděli jakou dobu, jenom když jsme fakt něco potřebovaly vyloženě od něj, jak už jsem říkala a vlastně z toho vztahu, kterej máš mít prostě se svým otcem, tak jsme přešli úplně do vztahu vlastně neznámých lidí, kdy on nevěděl, co se děje v mém životě i když já se vždycky snažila jako ten kontakt nějak započít a nebo snažit se s ním vídat, ale on to vždycky jako slíbil, odsouhlasil, a pak zase přišla odmlka, a pak třeba na půl roku zase mrtvo a do dnešního dne jako se tyhle období střídají.

Když se tedy vrátíme zpátky, dokázala bys mi upřesnit důvod rozvodu tvých rodičů?

Táta si v práci našel milenku, se kterou se podle všeho vídal tak půl roku před tím, než jsme to zjistili, a zjistili jsme to úplně náhodou, když jsme ho načapali u počítače, jak si s ní píše. No a vlastně jsme u toho byly všechny, já ségra mamka, přičemž ho mamka konfrontovala s tím. No a pokračovalo to prostě tím, ty dva roky před tím rozvodem, že mamka se to snažila pořád zachraňovat a táta jednou chtěl jednou nechtěl, a pak se i hrozně dlouho dohadovali, jak si rozdělí majetek a tak, takže proto to trvalo dva roky a on se celý ty dva roky vídal s tou ženskou a je s ní vlastně do teď, takže šlo teda o nevěru.

Dokázala bys mi popsat tvé dětství s tvým tátou?

Táta, když jsem vyrůstali, tak moc velkou roli neměl, protože měl časově náročný zaměstnání a většinu dětství se o nás starala mamka, ale pak právě asi tři nebo čtyři roky před tím, než se to zvrátilo, tak začal pracovat u nás ve městě, tím pádem býval víc doma a víc se nám teda věnoval

a já se s ním teda i dost sblížila, jezdili jsme spolu na koncerty třeba a začal se mi hodně věnovat. Bylo to pak během tohoto období, že já jsem byla dvojka s tátou a ségra pekla víc s mamkou. A vlastně jako poslední hezkou vzpomínku mám s ním dovolenou v Itálii, což bylo asi dva měsíce před tím než jsme se dozvěděli o tý tátově nevěře, takhle zpětně to zároveň ale i vnímám špatně protože vlastně tam už on měl ten poměr s tou milenkou, ale před náma se tvářil jako by nic a vlastně já jsem si to s ním i hrozně užila, ale takhle zpětně jsem si to vůbec nedokázala připustit a vlastně jak jsme se vrátili z Itálie, tak začal být táta protivnej, možná i tím jak se točil v těch lžích až to došlo k tomu odhalení.

Jak ses cítila v období, kdy se tvoji rodiče rozhodovali, že půjdou od sebe?

Na začátku asi první co jsem cítila, byla taková bezmoc, že jsem si nikdy nepřipustila, že se tohle může stát, a pořád jsem doufala, že je to jen zlej sen a že se to neděje, a další co teď zpětně vidím, že jsem byla hrozně srab, že jsem utíkala před těmahle problémama (např. k přítelovi) v době, kdy se tady naši pořád hádali, když se to vlastně rozleželo, tak jsem neměla nárok se cítit blbě, protože se nejhůř cítily mamka se ségrou, takže doma jsem se držela, ale vybrečela jsem se vždycky tomu příteli. Nejhorší to ale bylo, když se táta domů ještě vracel a doma se pořád naši hádali, ale po tom, co odešel, tak ne, že by tady byl úplně klid, protože jsme z toho byly všechny tři špatný, ale klid ve smyslu, že se nikdo s nikým nehádal a nebyl tady každodenní řev. Vůči tátovi jsem ho vnímala jako zrádce, že porstě dokázal tak rychle zahodit ten vztah s náma, a tím, že on odešel a přestal se s náma bavit, tak pohřbil ten vztah s náma a to mu asi nikdy neodpustím. No pak, jak jsem říkala, on se nezajímal vůbec, ale on takovej je, a to mě na něm hrozně vytáčí, že prostě je, jako jeho rodiče, který s náma taky žádněj vztah nikdy neměli.

Momentálně vztah otce s novou partnerkou setrvává?

Ano, ona má vlastně i děti z předchozího manželství a ty holky ho vzaly, co jsem tak pochytila, dobře. To je další, co si myslím, že proč nám ten vztah fungovat nebude, protože mám i já, a i ségra pocit, že on si našel jinou rodinu, nahradil nás, že ty holky od Lenky (nová partnerka) bere na výlety a byli i u moře, tak jsem se ho ptala, proč nás taky někam nevezme a on mi jen tak letmo odpověděl, no tak se někdy domluvíme a nikdy jsme se nedomluvili, ale s nima pořád jezdí někam. Máma mu třeba i říkám o tý mý operaci kolene a on mi začne vyprávět o tý holčině od tý pani, že má něco s rukou atd. a vlastně to moje zranění znehodnotí tím, že zmíní zranění někoho jinýho. Já jsem si vlastně dlouho myslela, že je to z hlavy tý Lenky (nová paní), ale zase na druhou stranu, už jsme se s ní sešli, například loni o Vánocích na jídlo a žádněj problém ona s náma neměla, tak to na mě působilo, snažila se být i milá. Ty k ní máš nějaký nesympatie už jenom tím, co způsobila, ačkoliv na to nebyla sama, ale nikdy nedala najevo, že bysme jí vadily nebo tak, takže si myslím spíš, že je to z tý tátovy strany, prostě on si asi vzal do hlavy, že my ho tím, že už

jsme dospělý, nepotřebujeme a ty holky tím, že jsou mladší, tak potřebují tátu a mě to docela štve.

Jaký postoj chováš ty k nové paní táty?

Já jsem si jakože dlouho myslela, že tátu drží zpátky, ale když jsme spolu někde byli, tak jsem z ní nikdy neměla pocit, že by jako proti nám něco měla, a tak a táta je na druhou stranu dospělej chlap, tak si říkám, že prostě jsme jeho dcery, a že žádná ženská v tom nikdy nebude stát.

Jak vnímáš okolí v závislosti na tvém vztahu s tátou po rozvodu?

No tyjo, jediný co, tak jak jsem říkala, s tou ségrou a s mamkou to zamávalo. No a mamka ze začátku tátovi vyčítala, že tady má vlastní dcery, aby se o nás zajímal, ale teď třeba je na ní vidět, že není úplně spokojená, když jsme se s ním vídali, že nám to i říkala, že prostě ji mrzí, že on napíše a my s ním někam jdeme, tak kvůli tomu i vznikly hádky, ona na jednu stranu nás pobízela abychom se s ním vídaly a na druhou stranu to bylo špatně, pak už se to ale zlepšilo, ale to se zase táta odmlčel.

Co se tedy týče kontaktu s tátou, jakou probíhá formou a jak často?

Momentálně asi primárně esemesky, kdy si prohodíme dvě tři zprávy, kdy to teda iniciuje on, ale jsou to pořád zprávy typu: Jak se máš, co a jak atd. Telefonicky jsem s ním mluvila asi dva týdny zpátky, kdy jsem se pohádala s mamkou a chtěla jsem jít k němu, ale pak jsem si uvědomila, že bych vlastně utekla k člověku, kterej se na nás vykašlal a on má vlastně i svoji rodinu, kde bych si připadala jako přítěž. U mě má zároveň i snazší mě kontaktovat, a tak a o dost menší iniciativu projevoval vůči ségře, který mi bylo hrozně líto, a to mě taky mrzí a jsem na něj i našťvaná, že jí vůbec nebere. V kontaktu s tátou ale momentálně téměř nejsem, když už, tak jenom esemesky. Naživo jsme se viděli před měsícem cca, ale to bylo na chvíli jen. Pořádně naposledy jsme se viděli loni touhle dobou, když jsme byli na koncertě. Tu snahu se vídat s ním už jsem vzdala, takže ten vztah už nějak degradoval. Bližší je mi i ten mamky přítel, protože toho tátu už ani moc neberu jako tátu.

7.2 Příloha č.2 – Ukázka rozhovoru – Alena

ROZHOVOR č. 2 – ALENA

Věk: 21

Věk v době rozvodu rodičů: 14 let

Popiš mi prosím svými slovy tvůj vztah s otcem v návaznosti na rozvod tvých rodičů.

Po rozvodu jsem měla střídavou péči i s mladším bráchou, s tím že, co si budem, u táty jsem měla takovej stálejší domov, protože jsme zůstali ve stejném baráku. Taťka byl víc zajištěnej, ten rozvod bral líp, byl pro nás opora, měla jsem u něj větší oporu než u mamky v tu dobu, větší zázemí a lepší, i brácha se cítil líp a jelikož mu byly 3 roky, tak to na mně bylo taky znát, že on se cítí líp, takže celkově můžu říct, že u táty to bylo stabilnější to bydlení, vztah a všechno.

Dokázala bys ten vztah víc rozvést?

Ten rozvod byl mámy chyba, takže ten táta se zachoval úplně jako nejlíp, jak mohl a s tátou se ten vztah nezměnil, ani k horšímu, ani k lepšímu, to se věkem mění, že jo, ale ten vztah byl supr, choval se k nám asi ještě o to líp, po tom rozvodu, bral nás na výlety, snažil se, ať o tom nepřemýšlíme, ten vztah je pořád stabilní po tom všem, co se stalo, tak byl on, ten stabilní a přenášel to on na nás ten týden, co jsme tam byli.

Dokázala bys mi popsat dětství s tvým tátou?

Vlastně předtím ona mamka byla taková (dotazované se klepe hlas), jak to říct, psychicky měla problémy, takže většinou jsem víc chodila za tátou, ne že by máma tady nebyla, ale měla jsem v něm tu jistější oporu, protože byl jako stabilnější a všechno. I těsně před tím rozvodem jsem chodila za ním a ptala se ho „Hele zvládneš to? Nerozvedete se?“. A jako staral se, snažil se, všechno, normální vztah otce s dcerou to byl, nebyla tam žádná chyba, nezanedbával mě, snažil se mi pomoci, jak ve škole, tak v atletice, kdy jsme spolu chodili běhat, on jezdil se mnou na závody, a i ve mně to nadšení pro sport pěstoval právě tímhle. Jak to bylo takový těžší období, tak to táta zvládal o dost líp než máma před tím rozvodem.

Žádnou změnu jsi tedy ve vašem vztahu nevníkala?

Jo, taťka byl vždycky větší opora než mamka, protože ty její psychický problémy byly znát, takže táta byl ten, jako i když jsem třeba během tý střídavý péče byla u mámy a něco jsem potřebovala, tak nikdy nebyl problém, když jsem taťku ohledně něčeho vyhledala nebo něco přispěje, i jako finanční zajištění lepší, takže jsem věděla, že před rozvodem, při rozvodu a po něm jsem se o něj mohla opřít ze všech stran a snažil se.

Co bylo důvodem rozvodu rodičů?

Mamka vlastně tátu podvedla. Táta to nějakou dobu věděl a snažil se to zvládnout a kvůli i nám možná dělal jakoby nic, ale prostě máma v tom vztahu nebyla spokojená, takže ho podvedla a táta dal mámě jasný hranice, že jako jo, ať si jde za tím chlapem, ale ať my ho nevidíme a ať od něj nic nepřinese domu. Jednou se to pokazilo, že brácha dostal od toho pána medvídka a tátu to dostalo, takže se šel opít a přišel domů, spadl na zídku úplně opilej a právě máma tam pro něj letěla, protože tam ležel s půlkou obličeje odřenou. Brácha spal nahoře, já letěla dolů co se děje, máma volala záchranku a měla jsem na sobě hlavu svého táty, když byl nalitej, tak to bylo takový jako traumatický a na jednu stranu jsem byla naštvaná na mámu, že tohle dopustila a na druhou stranu jsem většinu věcí zjistila až po tom rozvodu, ale nikdy jsem nedávala to tátovi za vinu, ani potom jsem tátovi nedávala za vinu, že jsem tohle zažila, protože to máma pokazila. A táta to nemohl zpracovat, pak jsem se i o něj bála, aby se neopil znovu. Já asi tohle všechno vnímala nejvíc i jsem jako byla mezi rodičema v jednu dobu, ale tohle bylo takový jako traumatický, že jsem pak měla odjet na hory a nevěděla jsem, jestli mám odjet vůbec.

A tohle se tedy stalo ještě před rozvodem?

Jojo, tohle bylo ještě, když jsme bydleli všichni spolu v tom domě, ale tahle událost byla pro taťku jako asi poslední kapka, že si myslím, že kdyby se tohle nestalo, tak jsou spolu ještě pár let. Víím, že táta by se snažil ten vztah udržet dál.

Pak tedy přišel rozvod...

Jo, já jsem se měla rozhodnout kde budu, nebo jak to teď se mnou jakoby bude. Šla jsem k nějaký ženský na úřad, ale dostala jsem jako docela strach, protože tak nějak jsem chtěla jít k tátovi, aby měl tu plnou péči, ale ve skrytu duše jsem to nechtěla mámě udělat, jinak jako kdybych věděla, že to máma zvládne, tak bych ani neuvažovala a byla bych u táty, ale tak nějak jsem nedokázala myslet jen na sebe a myslela jsem na tu mámu.

Jak se k tobě taťka choval po rozvodu rodičů?

Snažil se, protože věděl, že jsem ve věku, kdy to vnímám, tak se snažil to přede mnou neřešit, snažil se, abych na to nemyslela, abych nebyla součástí toho, co je mezi nima, snažil se mě ochránit a snažil se dost, abychom měli zájmy, abychom na to nemuseli myslet, takže na výlety jsme jako dost jezdili, chtěl abychom se s bráchou cítili dobře, snažil se nás zabavit. Celkově byl jako i mírnější než jako před tím rozvodem, táta byl jako vždycky mírnější, ale teď ještě možná víc, že si myslel, že nesl tu vinu z toho rozvodu, mohli jsme třeba být o hodinu dýl venku nebo tak, hranice se jako posunuly a snažil se nám vyjít vstříc, přispět mi víc na soustředění, jak vlastně rodiče měli po rozvodu půl na půl a já chtěla na atletický soustředění, tak máma na to neměla, táta na to přispěl celý, takový jako drobnůstky se střádaly, ale udělalo mi to radost.

Tatka momentálně žije s někým?

Jo, myslím, že rok dva po rozvodu, si našel paní, což je teď jeho manželka teda, ale na nic nespěchal. Ta ženská měla čerstvě miminko. Vídali se ještě dřív, než nás s ní seznámil, že nás s ní chtěl seznámit pomalu a tak, že když s ní vždycky někam šel, tak řekl, že jde na motokáry a jedinej, kdo to věděl, tak byla starší ségra, která je o 7 let, takže ta to v tu dobu věděla, ale nám ji představil až si tím vztahem byl jistej. Ale zas bylo fajn, že nám jí představil, ale na rodinný výlety jsme jezdili sami, že pořad nám dával prostor, abychom byli sami s ním a ne, že nám tam přibude osoba, na kterou si budeme muset zvykat. Nejdřív nás spolu seznámil, pak se spolu sestěhovali, tím pádem nám přibyla nevlastní ségra, to miminko vlastně, což zase nějak dotvořilo to, že máme u táty ten stabilnější domov a cítíme se s ním líp. No a macecha, já jí říkám macecha, ale není to jako taková ta macecha prostě, ale máme spolu skvělej vztah a tři roky zpátky se brali. Teď nedávno skončil i soud, že tátu uznali jako tátu tý malinký nevlastní ségry. No ale celkově ten začátek s ní bral jako pomalu vůči nám, že pro nás v tu dobu bylo, alespoň pro mě teda, těžký přijmout nějakou novou autoritu, takže to bral jako postupně, protože třeba ohledně mámy přítel jsem to nepřijmula, protože mi ten pán prostě nesedl. Nenašel si k nám vztah vůbec, nepochválil nás za nic, jen nás sekýroval. Pak jsme měli i osobní problémy a máma kolikrát upřednostnila jeho než nás, takže to mi vytvořilo nějak ten problém. Ale táta, jak to udělal pomaleji, tak to bylo lepší. Sice jako v pubertě jsem s ní měla trošku problém, protože pro ní to bylo taky nový, věkově děti úplně jinak, takže v jednu dobu jsem i jako měla problém s těma autoritama, jak jsem možná byla v tý pubertě no.

Vnímala jsi podíl nových partnerů na tvém vztahu s otcem?

Hele nemyslím si, že třeba ani ten mámy přítel mě neobracel proti tátovi. Jediný co, tak když jsem neměla dobrej vztah s tím mámy přítelem, tak tím spíš mě to jakoby přiblížilo k tátovi, že jsem si jako uvědomila, jakej táta je, že jsem si uvědomila, jakýho chlapa mám v životě za toho tátu, že jsem byla radši, jakej je. No a co se týče macechy, tak tím, že měli stabilní vztah, tak to neudělalo rozdíl, že bych se jako k tátovi těšila míň, prostě nebyla žádná změna, protože to, co oni měli, tak zachovávalo nějak tu stabilitu tam a tvořilo to víc ten domov. Ona i jako doslova vytvořila z toho baráku prostě domov, tím, jak si mamka odnesla po rozvodu ty věci, tak to tam bylo předtím takový prázdný, takže i ta macecha jako dotvořila ten domov. Dobře jsem ze začátku vlastně vycházela i s ní, začali jsme se scházet i vlastně s její mamkou a jejím bráchou, jezdili jsme k nim na chatu, dělali jsme grilovačky. V porovnání s mámou, když máma vlastně si tam nastěhoval toho přítele, tak jsem se i těšila k tomu tátovi, protože tam to bylo stabilnější, a to prostředí bylo pro mě v tu chvíli lepší.

Takže nepřímo přispívala tomu vztahu mezi tebou a tátou, pokud to správně chápu?

Jo přesně tak. I že jsem vlastně viděla ten rozdíl macechy s tátou, než mámy s přítelem. Že jsem viděla tu stabilitu a nestabilitu by se dalo říct? Jo, a ještě k tomu řeknu, že táta byl s tou macechou rozhodně šťastnější, že to tím pádem ovlivňovalo i mě, protože jsem viděla, že je šťastněj a zase to bylo všechno šťastnější a nějak to do sebe zapadalo. Teď si to až vlastně uvědomuju, jak to říkám. A i když měl s tou macechou skvělej vztah, tak oproti mámě vůbec nedával najevo nějak, že by mě omezoval no.

Jak jsi vnímala okolí, jestli přispívalo nějak vztahu s tvým tatškou rozvodu?

Třeba starší ségra, ta vlastně bydlela sama a měla takovej striktnější názor ohledně mámy, že dávala víc najevo tu náklonnost tátovi, tím, že vlastně ten rozvod ovlivnila máma, tak i chvilka mi to říkala a nebylo to pro mě lehký poslouchat a zároveň tím, jak jsem na tátou neměla nic, tak i to mě trošku někdy třeba otočilo víc k tátovi. Chvilka se to třeba změnilo, že když se stalo něco u mámy, tak jsem chtěla víc k tátovi a ta ségra k tomu vždycky „přilila“ ze mě k tomu ještě strkala, že u toho táty je to lepší. Jí nedělalo problém říct něco proti tý mámě, že sama navštěvovala víc tátou, takže už to zároveň zase tvořilo víc ten domov, když tam ta ségra dorazila.

Kromě toho, co jsi již zmínila, hrála tvá mamka ještě jinou roli ve vašem vztahu s tatškou?

Spiš jí bylo líto, že věděla, že u táty máme lepší zázemí. Třeba i brácha to dával najevo tím, že u ní brečel, že je mu líp u táty, tím, jak byl i malej, že jo, takže na mámu to dělalo vliv, že z toho byla smutná a tím pádem to na mě vyvíjelo vliv, že jsem se zrovna cítila zvláště a zase přišlo to uvědomění, že takhle se u táty necítím a že mě to k němu táhne, ale nijak cíleně ona nikdy nemířila proti tatškovi, nebo jakoby, když už mířila, tak mě to neovlivnilo. Třeba skrz ty peníze, vyslechla jsem ji, ale říkala víceméně jen fakta, co mezi ni a tátou bylo, ale nikdy cíleně nepopouzela. Jediný co, tak máma někdy chtěla, abychom byli porad u ní, ze nechtěla, abychom byli na střídávce, tak jsem se snažila jí vysvětlit, že chceme byt u toho táty a tak, ale to nebylo žádný jako popouzení.

Jak přetrvává chování tatšky vůči tobě po rozvodu rodičů?

Vždycky jsem se o něj mohla opřít, i víc než o mámu, což platí do teď, je líp finančně zajištěnej, nehledě na to i, když jsem třeba potřebovala pomoct se stěhováním, tak mi je ochotnej pomoct, kdykoliv. Teď i po tý operaci se pořád ujišťuje a nabízí pomoc, přispěl mi i do začátku na bydlení. Mám v něm takovou záchranou síť, že vím, že ten táta mi pomůže prostě. Voláme si, on sice není ukecanej, to zvládá ta macecha, ale pořád mi dává dostatečně najevo to, že jsem pro něj důležitá, ta iniciativa prostě přetrvává. S tátou a s jeho manželkou se pravidelně scházím, on mi třeba i zavolá, když jedou někam na výlet, jestli nechci jet s nima, když už teď s nima nebydlím a tak. Upevnila jsem si to i vůči tý mámě, že prostě, jakej ten chlap je, jakej mám vzor v tom životě

a musím říct, že je skvělej chlap, i to jenom jak na mě působí, jak je, jak se stará o všechny, o mě, o svoji novou rodinu, i to jak se zachoval v té rozvodový situaci.